

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเพื่อแนวทางในการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นสถาบันการเงินชุมชนในจังหวัดสตูล เพื่อให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับและเป็นที่พักของท้องถิ่นเล่มนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวม เรียบเรียง วิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.1 ความเป็นมาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.2 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง

1.3 พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.4 สภาพการดำเนินงานและปัญหาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของจังหวัดสตูลในปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ ระเบียบหรือรูปแบบของการจัดตั้งสถาบันการเงิน การดำเนินงาน และกระบวนการพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้เป็นสถาบันการเงินชุมชน

2.1 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชน

2.2 ระเบียบหรือรูปแบบของการจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชน

2.3 การดำเนินงานของสถาบันการเงิน

2.4 กระบวนการพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้เป็นสถาบันการเงินของหมู่บ้าน

3. นิยาม และเทคนิคการทำ SWOT

3.1 นิยามของคำว่า SWOT

3.2 เทคนิคการทำ SWOT

3.2.1 กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ SWOT

3.2.2 ปัญหาในการทำกระบวนการวิเคราะห์ SWOT

3.2.3 คุณลักษณะของกระบวนการวิเคราะห์ SWOT

3.2.4 เงื่อนไขและข้อจำกัดของกระบวนการวิเคราะห์ SWOT

3.2.5 เทคนิคที่ใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ SWOT

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

สำหรับในหัวข้อนี้จะนำเสนอใน 3 ประเด็น คือ ความเป็นมาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ นโยบาย ปรัชญา ความหมาย หลักการและวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและสภาพการดำเนินงานและปัญหาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

1.1 ความเป็นมาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

แม้คำว่า “กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง” จะเริ่มเป็นที่คุ้นหูของประชาชนในฐานะที่เป็นนโยบายเร่งด่วนที่จัดตั้งขึ้นครั้งแรกในสมัยของรัฐบาล พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร เมื่อปี พ.ศ. 2544 เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพ และเสริมรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก เป็นการสร้างกระบวนการกลุ่มให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยใช้แนวความคิดเชิงระบบ ซึ่งแบ่งแนวคิดออกเป็น 2 หน่วยระบบคือ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย ทั้งนี้กลไกการจัดตั้งกองทุนได้ยึดหลัก 4 ประการคือ (1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง (2) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน (3) การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้านเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา (4) การติดตามและประเมินผล (สำนักมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 อ้างถึงใน รุ่งรัตน์ เจริญวิศาล, 2551: 2) แต่จากการศึกษาและสังเคราะห์เอกสารย้อนหลังไปหลาย ๆ ปี พบว่าแท้ที่จริงแล้ว แนวคิดกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเริ่มมีมาในสังคมไทยอย่างยาวนาน เป็นแนวคิดที่มาจากปัญหาพื้นฐานของความยากจน ช่องว่างของการพัฒนาระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ โอกาสในการเข้าถึงทุนของคนในสังคม การกระจายสินเชื่อที่กระจุกตัวทำให้คนจนและคนชนบทบางส่วนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทุนของสถาบันการเงินในระบบของรัฐ เนื่องจากคนจนและคนในชนบทของไทยส่วนใหญ่มีอาชีพที่ต้องอาศัยฤดูกาล รายได้ไม่แน่นอน ขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน ทำให้ชาวบ้านเกิดการรวมกลุ่มเช่น เล่นแชร์ หรือรวมกลุ่มกันในชุมชน ซึ่งจากหลักฐานลายลักษณ์อักษรบันทึกพบว่าองค์กรการเงินชุมชนเริ่มต้นครั้งแรกที่หมู่บ้านสระคู อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อ พ.ศ. 2508 ขณะเดียวกันชาวคริสต์ก็มีการจัดตั้งกลุ่มเครดิตยูเนียน ศูนย์กลางเทา ในเขตชุมชนเมืองระเวกดินแดงและห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร และขยายไปสู่หลายพื้นที่ในชนบท ปัจจุบันกลายเป็นเครือข่ายชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียน แห่งประเทศไทย ต่อมาในปี พ.ศ. 2517 กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยได้ทำการส่งเสริมจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตขึ้นในเขตชนบท และในขณะเดียวกันก็มีองค์กรการเงินของชาวบ้านในรูปแบบต่างๆเกิดขึ้น ทั้งที่มาจากกรริเริ่มของชาวบ้านเอง

และการสนับสนุนของรัฐ เช่น ในปี พ.ศ. 2523 เกิดกลุ่มออมทรัพย์บ้านคีรีวงและกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต บ้านน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ในปี พ.ศ. 2525 มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ตำบลคลองเปื๊ยะ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ในปี พ.ศ. 2528 มีการจัดตั้ง กองทุนชาวประมงชายฝั่ง บ้านปากบาง อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ปี พ.ศ. 2530 มีกองทุนชะกาด บ้านควนโตะหลง จังหวัดสตูล ซึ่งจัดตั้งโดยปราชญ์ชาวบ้านที่มองเห็นปัญหาการเงินของชุมชน และในปีเดียวกัน “องค์กรนานาชาติเพื่อร่วมกันพัฒนา” หรือ “พอดเตอร์” ได้ส่งเสริมการรวมกลุ่ม และกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนต่างๆมากกว่า 40 กลุ่ม ส่วนในชนบทมูลนิธิต่างๆ เช่น มูลนิธิ พัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ มูลนิธิพัฒนาอีสาน มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย เป็นต้น ได้เข้าไป ส่งเสริมเรื่องกลุ่มออมทรัพย์ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอื่นๆ เช่น ธนาคารข้าว กลุ่มสมุนไพร กลุ่ม อาชีพ เป็นต้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2532 ธนาคารหมู่บ้านตามพระราชดำริของรัชกาลที่ 9 ได้ถือกำเนิดขึ้น โดยการส่งเสริมของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จนปัจจุบันมีธนาคารหมู่บ้านมากกว่า 1500 กลุ่ม มี สมาชิกประมาณ 133,000 คน มีเงินออมประมาณ 210 ล้านบาท จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2533 พระสุบิน ปณีโต ได้จัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เพื่อการพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิตขึ้นครั้งแรกที่วัด ไร่ล้อม จังหวัดตราด ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 รัฐบาลโดยการนำของนายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรี ได้ อนุมัติเงินจำนวน 1,250 ล้านบาทเพื่อดำเนินโครงการพัฒนาคนจนในเมือง โดยการจัดตั้งสำนักงาน พัฒนาชุมชนเมือง (พชม.) ขึ้น เป็นหน่วยงานพิเศษสังกัดการเคหะแห่งชาติ โดยใช้การออมทรัพย์ และสินเชื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยส่งเสริมให้คนจนในเมืองมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้น ในชุมชน แต่แล้วในปี พ.ศ. 2540 เกิดภาวะฟองสบู่ กลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนแออัดได้ร่วมมือประสาน ตัวกันเป็นเครือข่าย มีคณะกรรมการเครือข่ายให้การสนับสนุน จนกระทั่งมีการจัดตั้งสถาบันพัฒนา องค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ขึ้นในปี พ.ศ. 2543 ทำให้องค์กรการเงินมีการเชื่อมโยงกันระหว่าง เมืองกับชนบทอย่างเป็นทางการ (วรรณภา น้อยสำลี, 2550: 22-24; สำนักงานคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2545; สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์และคณะ, 2547; สุณิษา วรรณภีระ, 2549; ศุภมาส วิริยะสกุลพันธุ์, 2549; รื่นฤดี ชุ่นห้วน, 2545) จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2544 รัฐบาล พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้ให้ความสำคัญและถือเป็นนโยบายเร่งด่วนในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ และคนว่างงาน ในภาวะที่ประเทศประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยทั่วไป ทั้งในพื้นที่ชนบทและชุมชนในเมืองนโยบายที่เกิดขึ้นเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า มุ่งเน้นการลดค่าใช้จ่ายของประชาชนและมุ่งการให้โอกาสแก่ภาคประชาชนโดยเฉพาะคนจนที่จะ มีโอกาสเข้าหาแหล่งเงิน เข้าหาแหล่งความรู้ ซึ่งที่ผ่านมาการพัฒนาจะมุ่งเน้นเรื่องของรูปแบบมาก เกินไป แต่ในความเป็นจริงการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ควรเป็นของประชาชน ด้วยการกระจายอำนาจ

และการกระจายอำนาจไม่ใช่การมุ่งเน้นในรูปแบบ แต่เป็นความอิสระและใช้ภูมิปัญญาของชาวบ้าน ในการบริหารจัดการหมู่บ้านและชุมชน

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จึงไม่ได้ตั้งขึ้นเพื่อมุ่งเน้นการกระจายเม็ดเงินไปยังหมู่บ้านและชุมชนอย่างไม่มีทิศทาง แต่เป็นนโยบายที่มุ่งเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อสร้างสำนึกความเป็นชุมชนท้องถิ่น และจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างการพัฒนาความคิดริเริ่มให้ประชาชนในชุมชนกำหนดอนาคตด้วยภูมิปัญญาของตนเอง ซึ่งจะแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยวิวัฒนาการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีการพัฒนาในหลายด้าน ทั้งการบริหารจัดการองค์การการเงินของชุมชนด้วยภูมิปัญญาของตนเองจนทำให้กองทุนหมู่บ้านเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสร้างอาชีพ สร้างงาน และสร้างรายได้ของประชาชนในชุมชน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาเพื่อบรรเทาเหตุฉุกเฉินทางการเงิน มีการส่งเสริมการออมให้ประชาชนมั่นคงในรากฐานของชีวิต มีการจัดระบบสวัสดิภาพและสวัสดิการของหมู่บ้านและชุมชน จนสามารถทำให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นแหล่งเรียนรู้ของหมู่บ้านและชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่มีความพร้อมและต้องการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อยกระดับเป็นสถาบันการเงินชุมชน

อย่างไรก็ตามในช่วงแรกของการเกิดขึ้นของกองทุนหมู่บ้าน นักวิชาการหลายฝ่ายเห็นว่ายังไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากการเป็นระยะแรกของการเริ่มต้นจัดระบบการเงินชุมชน แต่ในความเป็นจริงแล้ว กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายสำคัญอีกนโยบายหนึ่งที่เป็นสาเหตุสำคัญทำให้ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้รับเลือกตั้งเป็นรัฐบาลมากกว่าสองสมัย จนกระทั่งสามารถตราเป็นพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้ในปี พ.ศ. 2547

ต่อมารัฐบาลโดยการนำของ ฯ พล ฯ นายกรัฐมนตรี (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) ได้แถลงต่อรัฐบาลเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2552 กำหนดให้งานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อยู่ในนโยบายสังคมและคุณภาพชีวิต กลุ่มสวัสดิการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยจะสร้างความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้านและแหล่งเงินทุนอื่น ๆ ในระดับชุมชนให้มีกลไกที่โปร่งใสมีประสิทธิภาพ และให้ชุมชนสามารถตัดสินใจและนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชนได้โดยมีวัตถุประสงค์ของการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอยู่ 2 ประเด็น คือ (1) สร้างความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้าน ให้มีกลไกที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ (2) ให้กองทุนหมู่บ้านเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชนโดยการตัดสินใจของชุมชนเอง

1.2 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, 2553. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2553 จาก www.villagefund.or.th)

1.2.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ เพิ่มรายได้ และลดรายจ่าย หรือสำหรับการส่งเสริมและพัฒนาไปสู่การสร้างสวัสดิภาพ สวัสดิการหรือประโยชน์ส่วนรวมอื่นใดให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

1.2.2 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเร่งด่วนสำหรับประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

1.2.3 รับฝากเงินจากสมาชิกและจัดหาทุนจากแหล่งเงินทุนอื่น เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์

1.2.4 ใ้กู้ยืมเงินแก่กองทุนหมู่บ้านอื่น เพื่อประโยชน์ในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจของหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

1.2.5 กระทำการใด ๆ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ คุณภาพชีวิต สวัสดิภาพ และสวัสดิการของสมาชิกหรือประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

1.3 พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้เกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช โดยทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศเป็นกฎหมายว่าด้วยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2547 มีทั้งหมด 4 หมวดกับ 1 บทเฉพาะกาล โดยหมวดที่ 1 เป็นเรื่องราวของกองทุนหมู่บ้าน หมวดที่ 2 เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ หมวดที่ 3 เกี่ยวกับการบัญชีและการตรวจสอบ หมวดที่ 4 การกำกับและการควบคุม (พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2547) โดยจะกล่าวถึงนิยาม ปรัชญา หลักการสำคัญและวัตถุประสงค์ และการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และสภาพการดำเนินงานและปัญหาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของจังหวัดสตูลในปัจจุบัน รายละเอียดมีดังนี้

1.3.1 นิยาม ปรัชญา หลักการสำคัญและวัตถุประสงค์ และการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงนิยาม ปรัชญา หลักการสำคัญและวัตถุประสงค์ และการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติรายละเอียดมีดังนี้

1) นิยาม

พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547 (พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2547) ได้กำหนดนิยาม “กองทุนหมู่บ้าน” ว่า หมายถึง กองทุนที่เกิดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล โดยรัฐบาลจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่กองทุนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีปรัชญาและหลักการสำคัญในการดำเนินงานดังนี้

2) ปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนมีปรัชญาในการดำเนินงาน 5 ประการดังนี้

2.1) เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น

2.2) ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่า และภูมิปัญญาของตนเอง

2.3) เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน

2.4) เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชนและประชาสังคม

2.5) กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

3) หลักการสำคัญและวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

กองทุนฯ มีหลักการสำคัญ 4 ประการคือ

3.1) ความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งความพร้อมของคนและครุเรือน การควบคุม ดูแลกันเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนสังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ สถาบันการเงินชุมชนกองทุนสวัสดิการ ฯลฯ

3.2) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้านทั้งในส่วนเงินอุดหนุนจากสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) กับทุนทางสังคมของชุมชนและทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้น เพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการสอดรับและเกื้อกูลกัน

3.3) การปฏิรูประบบราชการแผ่นดินตามแนวทางให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเป็นของหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยส่วนราชการสนับสนุนในด้านวิชาการกองทุน

3.4) การติดตามและประเมินผลโดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเองเพื่อความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, 2553. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2553 จาก www.villagefund.or.th)

ทั้งนี้ทุนหรือทรัพย์สินในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านประกอบด้วย

- ก. เงินที่คณะกรรมการจัดสรรให้
- ข. เงินอุดหนุนจากรัฐบาล
- ค. เงินที่สมาชิคนำมาลงหุ้นหรือฝากไว้กับกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด
- ง. เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่กองทุนหมู่บ้านได้รับบริจาคโดยปราศจากเงื่อนไขหรือข้อผูกพันใด ๆ
- จ. ดอกผล รายได้ หรือผลประโยชน์ที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้าน

4) การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

สำหรับในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงการคัดเลือกสมาชิกและคณะกรรมการ การบัญชีและการตรวจสอบ รายละเอียดมีดังนี้

4.1) การคัดเลือกสมาชิกและคณะกรรมการ

สมาชิกและกรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยมีการคัดเลือกกรรมการกองทุนหมู่บ้านนั้นกฎหมายกำหนดให้ใช้สัดส่วนชายและหญิงที่ใกล้เคียงกัน โดยกำหนดให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) บริหารกองทุนหมู่บ้าน รวมทั้งตรวจสอบ กำกับ ดูแล และจัดสรร ดอกผล รายได้หรือผลประโยชน์ที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้าน
- 2) ออกประกาศ ระเบียบ หรือข้อบังคับ เกี่ยวกับการบริหารกองทุนหมู่บ้าน
- 3) จัดตั้งสำนักงานกองทุนหมู่บ้าน หรือสำนักงานกองทุนชุมชนเมืองแล้วแต่กรณี
- 4) รับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก
- 5) จัดหาทุนจากแหล่งเงินทุนตามประกาศที่คณะกรรมการกำหนด
- 6) พิจารณาเงินกู้ยืมให้แก่สมาชิกหรือกองทุนหมู่บ้านอื่นตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการกำหนด
- 7) ทำนิติกรรม สัญญา หรือดำเนินการเกี่ยวกับภาระผูกพันของกองทุนหมู่บ้าน

8) จัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่

คณะกรรมการกำหนด

9) ดำรง และจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ อุตสาหกรรม ครุภัณฑ์และวิสาหกิจชุมชน ในเขตพื้นที่หมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ตลอดจนข้อมูลและการดำเนินการเกี่ยวกับกองทุนอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

10) พิจารณาดำเนินการใด ๆ เพื่อสวัสดิภาพ สวัสดิการหรือประโยชน์ ส่วนรวมอื่นใดของสมาชิกและหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

11) ดำเนินการอื่นใดเพื่อให้สอดคล้องและเกื้อกูลกับกองทุนอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

12) ติดตามและประเมินผลการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน

13) รายงานผลการดำเนินการ ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนหมู่บ้านให้คณะกรรมการทราบอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ตลอดจนรายงานเรื่องดังกล่าวให้สมาชิกทราบตามที่คณะกรรมการกำหนด

14) ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่ง ตามที่คณะกรรมการกำหนดหรือมอบหมาย

โดยกำหนดให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้แต่ไม่เกินสองวาระติดต่อกัน ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้ประธานกรรมการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทน โดยให้มีวาระการดำรงตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่พ้นจากตำแหน่ง เมื่อครบกำหนดตามวาระ หากยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 17 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1) ตาย

2) ลาออก

3) คณะกรรมการมีมติให้ออก

4) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

5) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษ

สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

นอกจากนี้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดนโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและสำนักงาน
- 2) จัดหาเงินทุนของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และจัดสรรเงินให้แก่กองทุนหมู่บ้าน
- 3) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- 4) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการนำทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติไปหาผลประโยชน์
- 5) ออกระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดตั้งและจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน
- 6) ออกระเบียบเกี่ยวกับการคัดเลือก คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการกองทุนหมู่บ้าน รวมทั้งการบริหารงานและการประชุมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- 7) ออกระเบียบเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิก
- 8) ออกระเบียบเกี่ยวกับการเลิก ยุบรวม หรือแยกกองทุนหมู่บ้าน
- 9) ออกระเบียบเกี่ยวกับการประชุมของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงาน
- 10) ออกระเบียบเกี่ยวกับคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การปฏิบัติงานในหน้าที่และการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการ
- 11) ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา วิจัยและพัฒนากองทุนหมู่บ้าน
- 12) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างและพัฒนาเครือข่ายกองทุนในทุกระดับ
- 13) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้
- 14) รายงานผลการดำเนินการ ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งจัดทำบการเงินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง
- 15) ติดตามผลและประเมินผลการดำเนินการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแล้วรายงานต่อคณะรัฐมนตรี

16) ออกประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่ง เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

17) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ในกรณีที่มีการออกระเบียบใหม่เกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือสมาชิก ถ้ากรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือสมาชิกผู้ใดมีคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามขัดกับระเบียบใหม่ดังกล่าว ให้ผู้นั้นพ้นจากการเป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือสมาชิก แล้วแต่กรณี โดยกฎหมายกำหนดให้กรรมการและอนุกรรมการได้รับเบี้ยประชุม ค่าพาหนะ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าที่พักและค่าใช้จ่ายอย่างอื่นในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยให้จ่ายจากเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด โดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลังส่วนที่ปรึกษาอาจได้รับค่าตอบแทน ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมีสำนักงานใหญ่ เรียกว่า “สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” เรียกโดยย่อว่า “สทบ.” มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) ดำเนินการต่าง ๆ ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- 2) เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
- 3) ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 4) ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและรายงานผลต่อคณะกรรมการ
- 5) ติดตามผลและประเมินผลการดำเนินการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- 6) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ
- 7) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย (พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, 2547)

4.2 การบัญชีและการตรวจสอบ

กฎหมายกำหนดให้สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต้องจัดทำบัญชีให้แล้วเสร็จภายใน 4 เดือน นับแต่วันสิ้นปีบัญชี และจัดทำงบการเงินแสดงฐานะการเงินและทำรายงานแสดงผลการปฏิบัติงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดเพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี โดยให้คณะกรรมการแต่งตั้งผู้ตรวจสอบ เพื่อ

ตรวจสอบและประเมินผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและการดำเนินการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ตามที่เห็นสมควร ในการนี้ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีหน้าที่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบหลังจากนั้นต้องจัดส่งผลประกอบการและงบการเงินให้สำนักงาน และแสดงความเห็นภายในหกสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี

โดยต้องรายงานการตรวจสอบภายในเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี และการพัสดุของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและผลการตรวจสอบให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทราบอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง (พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, 2547)

5) การกำกับและการควบคุม

กฎหมายกำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติตามนโยบายของรัฐบาลหรือมติของคณะรัฐมนตรี โดยผู้อำนวยการจะมีอำนาจในการสั่งระงับการจ่ายเงินของกองทุนหมู่บ้านหรือให้กองทุนหมู่บ้านชดใช้หรือให้ส่งคืนเงินที่เบิกจ่ายไปแล้วได้หากเห็นว่ากองทุนหมู่บ้านดำเนินการจัดการกองทุนหมู่บ้านในลักษณะที่อาจเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่กองทุนหมู่บ้าน หรือกองทุนหมู่บ้านไม่ปฏิบัติตามประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับหรือคำสั่งของคณะกรรมการ โดยให้แจ้งคำสั่งเป็นหนังสือไปยังกองทุนหมู่บ้าน

หากกองทุนหมู่บ้านไม่เห็นด้วยหรือเห็นว่าไม่ยุติธรรม จะมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้แต่ต้องแล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งของผู้อำนวยการ(พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, 2547)

1.4 สภาพการดำเนินงานและปัญหาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของจังหวัดสตูลในปัจจุบัน

จังหวัดสตูลเป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้ดำเนินนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนภายในจังหวัด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 จนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันมีจำนวนหมู่บ้านเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 277 หมู่บ้าน และ 9 ชุมชนเมือง รวมกองทุนหมู่บ้าน 286 กองทุน กระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ทุกอำเภอ มีกองทุนที่สามารถยื่นจดทะเบียนนิติบุคคลได้ 242 กองทุน โดยมีกองทุนหมู่บ้านที่สามารถพัฒนาเป็นสถาบันการเงินชุมชนได้จำนวน 13 กองทุนใน 7 อำเภอของสตูล ได้แก่

1. อำเภอเมืองสตูลมี 3 กองทุนคือ
 - 1.1 กองทุนป่าเต็งหนือ หมู่ที่ 6 ตำบลเจ๊ะบิลัง
 - 1.2 กองทุนเขาจีน หมู่ที่ 1 ตำบลคลองขุด
 - 1.3 กองทุนตันหยงอูมา หมู่ที่ 1 ตำบลเกาะสาหร่าย

2. อำเภอมะนัง มี 2 กองทุนในตำบลนิคมพัฒนา คือ
 - 2.1 กองทุนผัง 50 หมู่ที่ 5
 - 2.2 กองทุนผัง 13,15,18 หมู่ที่ 7
3. อำเภอกวนกาหลงมี 2 กองทุนในตำบลอุไคเจริญคือ
 - 3.1 กองทุนผัง 4-ไร่สาริต หมู่ที่ 6 และ 9
 - 3.2 กองทุนบ้านผัง 36 หมู่ที่ 3
4. อำเภอละงูมี 2 กองทุนคือ
 - 4.1 กองทุนทุ่งนางแก้ว หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านน้ำผุด
 - 4.2 กองทุนบ้านทุ่งเกาะปาบ หมู่ที่ 6 ตำบลเขาขาว
5. อำเภอทุ่งหว้ามี 2 กองทุนคือ
 - 5.1 กองทุนราวปลา หมู่ที่ 9 ตำบลทุ่งหว้า
 - 5.2 กองทุนบ้านทุ่งขมิ้น หมู่ที่ 6 ตำบลป่าแก่บ่อหิน
- 1.4.6 อำเภอกวนโดนมี 1 กองทุนคือ
กองทุนปลักใหญ่ใจดี หมู่ที่ 8 ตำบลกวนโดน
- 1.4.7 อำเภอท่าแพ มี 1 กองทุน คือ
กองทุนบ้านพรุดันอ้อ หมู่ที่ 6 ตำบลท่าเรือ

ผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดสตูล

1.1 ผลความก้าวหน้าในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547

รัฐบาลได้กำหนดให้เห็นนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายเร่งด่วนในการบริหารราชการแผ่นดิน เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2544 เพื่อให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นเครื่องมือในการกระจายโอกาสให้แก่คนจนเข้าถึงแหล่งทุน เข้าหาแหล่งความรู้ และโอกาสที่จะให้คนจนร่วมคิดร่วมทำด้วยภูมิปัญญาของตนเอง ซึ่งที่ผ่านมาการพัฒนามุ่งเน้นเรื่องของรูปแบบมากเกินไป ที่จริงแล้วการแก้ปัญหาต่าง ๆ ควรเป็นของประชาชน ด้วยการกระจายอำนาจไม่ใช่การมุ่งในรูปแบบแต่เป็นความอิสระและใช้ภูมิปัญญาของเราเองในการบริหารจัดการหมู่บ้านและชุมชนตลอดระยะเวลาที่ผ่านมากองทุนหมู่บ้านถือเป็นนโยบายสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานราก อันจะส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของคนในชาติ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนของคนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองนำไปใช้ประกอบอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ รวมถึงการจัดสวัสดิการชุมชน

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ไม่ได้ตั้งขึ้นเพื่อหว่านเมล็ดเงินไปยังหมู่บ้านและชุมชนอย่างไม่มีทิศทาง แต่เป็นนโยบายมุ่งเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อสร้างสำนึกความเป็นชุมชนท้องถิ่น จัดการเรียนรู้เพื่อสร้างการพัฒนาความคิดริเริ่มให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง อันเป็นการแก้ปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง “โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท”

การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (พ.ศ. 2548 - ปัจจุบัน) ภายใต้พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 30 กำหนดให้กองทุนหมู่บ้านดำเนินการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลภายใน 3 ปี ซึ่งครบกำหนดภายในเดือน ธันวาคม 2550 ปรากฏว่าขณะนี้ภาพรวมของจังหวัดสตูล กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้รับเงินกองทุน 1 ล้านบาท จำนวน 286 กองทุน เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 286,000,000 บาท รวมทั้งได้รับเงินเพิ่มทุน สำหรับกองทุนหมู่บ้านที่มีการบริหารจัดการที่ดี จำนวน 75 กองทุน เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 750,000 บาท โดยสรุปแยกเป็นรายอำเภอได้ดังนี้

ตาราง 2 ผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดสตูล ณ สิ้นเดือน มิถุนายน 2552

ลำดับที่	อำเภอ	จำนวนกองทุน	จำนวนสมาชิก	จำนวนกองทุนหมู่บ้านที่กู้เงิน	จำนวนสมาชิกที่กู้เงินกองทุน	จำนวนเงินที่กู้จากกองทุน	จำนวนสมาชิกที่ชำระคืน	จำนวนเงินที่ชำระ	จำนวนเงินที่ค้างชำระ
1	เมืองสตูล	78	10,700	68	4,750	155,650,000	4,650	69,750,000	85,900,000
2	ละงู	61	7,945	61	3,950	98,500,000	4,525	65,610,000	32,890,000
3	ทุ่งหว้า	35	3,100	35	2,700	56,250,000	2,400	36,000,000	20,250,000
4	ควนกาหลง	32	5,100	32	2,550	52,725,000	2,200	26,000,000	26,725,000
5	ควนโดน	30	5,100	30	2,650	51,500,000	2,745	27,500,000	24,000,000
6	ท่าแพ	31	3,725	31	2,340	46,250,000	2,275	20,475,000	25,775,000
7	มะนัง	19	2,000	19	2,175	23,765,000	1,875	18,125,000	5,640,000
	รวม	286	37,670	276	21,115	484,640,000	20,670	263,460,000	221,180,000

ที่มา : ฐานข้อมูลสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสาขา 10 (2553)

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดสตูลที่สามารถจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล จำนวน 242 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 84.62 จากจำนวนกองทุนหมู่บ้านทั้งหมด 286 กองทุน โดยสรุปได้ดังตาราง 3

ตาราง 3 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่สามารถจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ได้ของจังหวัดสตูล

ลำดับ	อำเภอ	จำนวน กองทุน	จำนวนกองทุนที่ยื่น		รวม	คิดเป็น ร้อยละ	กองทุน ที่ไม่ได้ยื่น
			จดทะเบียนนิติบุคคล				
			รออนุมัติ	อนุมัติแล้ว			
1	อำเภอเมืองสตูล	78	0	63	63	80.76	15
2	ละงู	61	0	51	51	83.60	10
3	ทุ่งหว้า	35	0	35	35	100.00	0
4	ควนกาหลง	32	0	26	26	81.25	6
5	ควนโดน	30	0	30	30	100.00	0
6	ท่าแพ	31	0	28	28	90.32	3
7	มะนัง	19	0	19	19	100.00	0
	รวม	286	0	252	252	88.11	31

ที่มา : ฐานข้อมูลสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสาขา 10 (2553)

1.2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่จัดตั้งใหม่ของจังหวัดสตูล

จังหวัดสตูลมีหมู่บ้านที่จัดตั้งใหม่ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2547- 31 ธันวาคม 2550 จำนวน 3 หมู่บ้านและผ่านการขอจัดตั้งและจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเพื่อรับเงินจัดสรรและโอนเงิน 1 ล้านบาท ให้กับกองทุนหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547 และระเบียบคณะกรรมการฯ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจำนวน 2 กองทุนได้แก่

1. กองทุนหมู่บ้านทุ่ง หมู่ที่ 7 ตำบลเกตรี อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล
2. กองทุนหมู่บ้านคลองสองปาก หมู่ที่ 8 ตำบลสาคร อำเภอท่าแพ จังหวัดสตูล

2. วัตถุประสงค์ ระเบียบหรือรูปแบบของการจัดตั้งสถาบันการเงิน การดำเนินงาน และกระบวนการพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้เป็นสถาบันการเงินชุมชน

การพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้สามารถยกระดับเป็นสถาบันการเงินชุมชน ตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547 โดยเริ่มต้นจากการให้ทุกหมู่บ้านในประเทศไทยได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับจัดสรรทุนหมุนเวียนแก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นกลไกให้ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ และลดรายจ่ายในหมู่บ้านและชุมชนเมือง และมุ่งให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สามารถพัฒนาเป็นสถาบันการเงินชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งรูปแบบ การดำเนินงานและกระบวนการพัฒนาของสถาบันการเงินชุมชน ดังนี้

2.1 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชน

2.1.1 แหล่งเก็บออมเงินที่มีความมั่นคง ปลอดภัย และมีผลตอบแทนที่เหมาะสม

2.1.2 แหล่งเงินทุน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและบรรเทาความเดือดร้อนร้อนทั้งในระดับบุคคลครัวเรือนและชุมชน

2.1.3 เสริมสร้างสวัสดิการ และสวัสดิภาพของชุมชน

2.1.4 เสริมสร้างวินัยทางการเงิน และให้คำปรึกษาทางการเงินแก่ชุมชน

2.1.5 เป็นศูนย์กลางเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

2.2 ระเบียบหรือรูปแบบของการจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชน

พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2547 กำหนดระเบียบหรือรูปแบบการจัดตั้งเป็นสถาบันการเงินชุมชน โดยกำหนดว่า

2.2.1 เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของกองทุนหมู่บ้าน หรือกองทุนชุมชนเมือง

2.2.2 กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองหลายกองทุนร่วมกันจัดตั้งขึ้น

2.2.3 เกิดจากการรวบรวมกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองเข้าด้วยกัน

2.2.4 หมู่บ้านร่วมกับกลุ่มการเงินในชุมชนและกองทุนหมู่บ้านร่วมกันจัดตั้งขึ้น

2.3 การดำเนินงานของสถาบันการเงิน

ในการดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชนมีลักษณะคล้ายกับสหกรณ์ ออมทรัพย์หรือธนาคารโดยทั่วไปกล่าวคือ

2.3.1 ส่งเสริมการออมเงินของชุมชน ทั้งสมาชิก และประชาชน

2.3.2 รับฝากเงินจากสมาชิกและประชาชน

2.3.3 ให้สินเชื่อแก่สมาชิก และประชาชนหรือองค์กรการเงินอื่น

2.3.4 กู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนอื่น ตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กำหนด

2.3.5 ให้บริการธุรกรรมทางการเงินและธุรกรรมอื่น ๆ ที่อำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการให้แก่สมาชิก และประชาชน

2.3.6 จัดสวัสดิการและสวัสดิภาพแก่สมาชิกและชุมชน

2.3.7 จัดสรรรายได้เพื่อดำเนินการให้บริการ และพัฒนาศักยภาพ

2.4 กระบวนการพัฒนากองทุนหมู่บ้าน ให้เป็นสถาบันการเงินของชุมชน

เริ่มจากเครือข่ายระดับอำเภอและระดับตำบล จะร่วมกันค้นหา (Scan) กองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองที่มีความประสงค์จะยกระดับเป็นสถาบันการเงินชุมชน จากนั้นเครือข่ายระดับอำเภอ จะดำเนินการคัดเลือก (Screen) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยใช้กำหนดมาตรฐานและคุณสมบัติ เป็นเครื่องมือในการคัดเลือกและกำหนดว่ากองทุนใดผ่านการคัดเลือก หรือกองทุนใดไม่ผ่านการคัดเลือก จากนั้นกองทุนที่ผ่านการคัดเลือกจะเข้าสู่กระบวนการพัฒนาโดยการฝึกอบรมให้มีความรู้ ความสามารถในการดำเนินกิจกรรมสถาบันการเงินชุมชน กองทุนที่ผ่านการฝึกอบรมและทดลอง ปฏิบัติใช้แล้วจะต้องนำไปปฏิบัติจริง และเรียนรู้เพิ่มเติม ต่อจากนั้นสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดจะทำการประเมิน โดยใช้เกณฑ์ มาตรฐานสถาบันการเงินชุมชนเป็นเครื่องมือการประเมินและออกหนังสือรับรองมาตรฐานสถาบันการเงินชุมชน กรณีที่ไม่ผ่านการประเมินจะส่งให้เครือข่ายระดับจังหวัด และอำเภอ วางแผนการพัฒนา เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องและส่งให้ สทพ. หรือคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดประเมิน ถ้า ยังไม่ผ่านจะส่งกลับไปให้เครือข่ายระดับตำบล และอำเภอดำเนินการพัฒนาและคัดเลือกเข้าสู่ระบบ การพัฒนาต่อไป (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2549: 181-184)

แหล่งที่มาของเงินทุนของสถาบันการเงินชุมชน ได้มาจาก 4 แหล่งคือ ผู้ฝาก/ผู้ถือหุ้น/ผู้ร่วมลงทุนในที่นี้รวมทั้งเงินจัดสรรจากรัฐ/แหล่งเงินกู้ทั้งภาครัฐและเอกชน ดังนั้นเงินของสถาบันการเงินแบ่งเป็น 4 ประเภทคือ

1. เงินรับฝาก
2. เงินจัดสรรจากรัฐ
3. การถือหุ้น
4. เงินกู้ยืม
5. เงินบริจาคของผู้มีจิตศรัทธาในชุมชน (พบเฉพาะบางชุมชน) โดยส่วนใหญ่สถาบัน

การเงินชุมชนมีระบบบริการและธุรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องคือ

5.1 รับฝาก/ถอนเงิน

5.2 ให้สินเชื่อ

5.3 ลงทุนร่วมกับองค์กรการเงินอื่น

5.4 ลงทุนหาผลประโยชน์อื่นที่ไม่ขัด พรบ. กองทุน

ทั้งนี้ เมื่อมีงบประมาณ สถาบันการเงินชุมชนได้นำงบประมาณในกองทุนที่ได้ไปทำประโยชน์หลายประการเช่น

1. พัฒนากองทุน/ระบบงาน/บุคลากร
2. จัดสวัสดิการ
3. ทุนสำรอง
4. เงินบริจาคให้องค์กรหรือหน่วยงานอื่น เช่น จัดสรรทุนการศึกษา หรือเงินช่วยเหลือ

เมื่อยามเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ

5. ปฏิบัติงานตาม พรบ. กองทุน

2.4.1 เกณฑ์ในการพิจารณา มี 9 ข้อ คือ

1) การจัดทำบัญชีที่มีมาตรฐานตามกรอบของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2) การจัดส่งบุคคลให้กับสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

3) แผนการดำเนินงานและระบบการเงินหมุนเวียนตลอดปี

4) สถานที่ทำการที่แน่นอน

5) บุคลากรประจำที่สามารถทำงานทุกวันได้

6) วันเปิดปิดทำการที่แน่นอน ชัดเจน

7) ข้อมูลของสมาชิกทุกคน ที่สามารถตรวจสอบได้

8) การบันทึกรายงานการประชุมทุกครั้งทั้งการประชุมใหญ่สามัญประจำปี หรือ

วิสามัญ

9) การจัดสรรกำไรขาดทุนตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติที่ไม่ขัดกับสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

สำหรับสถาบันการเงินชุมชนในจังหวัดสตูลเกิดจากการดำเนินงานของชุมชนในรูปแบบของสวัสดิการต่าง ๆ ผู้สมาชิกหรือคนในชุมชน บางแห่งเพื่อให้เกิดความสะดวกในการฝาก-ถอนเงินรวดเร็วและปลอดภัยในการฝากเงินไม่ต้องเดินทางมาธนาคารที่อยู่ห่างไกลชุมชน ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ต้องการบริหารเงินในหมู่บ้านของตนเอง ซึ่งรูปแบบของ

สถาบันการเงินโดยส่วนมากที่เปิดจะใช้รูปแบบบูรณาการเงินทุนภายในชุมชนมีการผสมผสานระหว่างรูปแบบธนาคารทั่วไปและธนาคารอิสลาม ดังนั้นสถาบันการเงินชุมชนภายในจังหวัดสตูลที่เปิดดำเนินการจะมีรูปแบบที่หลากหลายตามลักษณะของสภาพพื้นที่ของชุมชนแต่ละชุมชน

ปัจจุบันกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดสตูล ที่สามารถบริหารจัดการพัฒนาให้เป็นสถาบันการเงินชุมชน จำนวน 13 กองทุน มีจำนวนสมาชิกและฐานะทางการเงิน ดังนี้

ตาราง 4 จำนวนสมาชิก ฐานะการเงินของสถาบันการเงินชุมชนในจังหวัดสตูล

ที่	ชื่อกองทุนฯ	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	สมาชิกกองทุนฯ (ราย)	ฐานะทาง การเงิน
1	ปาเต๊ะเหนือ	6	เจ๊ะบิลัง	เมืองสตูล	246	1,990,489
2	ผัง 50	5	นิคมพัฒนา	มะนัง	250	1,000,000
3	ผัง 13,15,18	7	นิคมพัฒนา	มะนัง	265	1,000,000
4	ผัง 4 - ไร่สาธิต	6,9	อุไคเจริญ	ควนกาหลง	247	1,233,789
5	เขาจีน	1	คลองซุด	เมืองสตูล	242	1,018,934
6	ทุ่งนางแก้ว	5	น้ำผุด	ละงู	139	1,355,505
7	ราวปลา	9	ทุ่งหว้า	ทุ่งหว้า	77	1,232,255
8	ทุ่งขมิ้น	6	ป่าแก่บ่อหิน	ทุ่งหว้า	105	1,154,000
9	ปลักใหญ่ใจดี	8	ควนโดน	ควนโดน	106	1,283,794
10	ตันหยงอูมา	1	เกาะสาหร่าย	เมืองสตูล	110	1,000,000
11	พรุดันอ้อ	6	ท่าเรือ	ท่าแพ	102	1,000,000
12	บ้านผัง 36	3	อุไคเจริญ	ควนกาหลง	200	1,179,970
13	บ้านทุ่งเกาะปราบ	6	เขาขาว	ละงู	229	1,059,778
รวม					2,318	15,508,514

ที่มา : ฐานข้อมูลสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสาขา 10 (2553)

รวมทั้งมีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้รับเงินอุดหนุน กองทุนละ 20,000 บาท ในการจัดตั้งเป็นสถาบันการเงินชุมชนต้นแบบตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 7 กองทุน และสามารถเปิดดำเนินการเป็นสถาบันการเงินชุมชนต้นแบบตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 2 กองทุน แสดงดังตาราง 5

ตาราง 5 สถาบันการเงินชุมชนต้นแบบในจังหวัดสตูล

ที่	ชื่อกองทุนฯ	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	สมาชิกกองทุนฯ (ราย)	ฐานะทาง การเงิน
1	กองทุนหมู่บ้านฝั่ง 50	5	นิคมพัฒนา	มะนัง	145	3,065,000
2	กองทุนหมู่บ้านมะนัง	5	ป่าส้มพัฒนา	มะนัง	114	1,229,490

ที่มา : ฐานข้อมูลสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสาขา 10 (2553)

ในการนี้ ทางสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติประจำจังหวัดสตูลได้ลงพื้นที่ในทุกสถาบันการเงิน สังเกตระบบการทำงาน ประเมินระดับความสำเร็จของผลงานที่เกิดขึ้น เมื่อต้นปี พ.ศ. 2553 และได้จัดแบ่งระดับความสำเร็จของกองทุนออกเป็น 4 ระดับคือ ดีมาก ดี ควรปรับปรุงและแก้ไข

2.4.2 ดัชนีชี้วัดความสำเร็จของกองทุน มี 7 ประการคือ

1. ระบบการบริหารจัดการ เช่น มีโครงสร้างและการแบ่งงานของคณะกรรมการบริหารกองทุนชัดเจน มีการเลือกตั้งและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัติของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีการจัดประชุมวิสามัญและสามัญประจำปี มีบันทึกรายงานการประชุม ทุกครั้ง
2. ระบบการจัดทำบัญชี เช่น มีการจัดทำบัญชีที่ถูกต้องเป็นระบบตามหลักเกณฑ์ของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีการแสดงรายรับ รายจ่ายชัดเจน ความเป็นปัจจุบันของระบบการจัดทำบัญชี งบดุลเป็นปัจจุบัน
3. การหมุนเวียนเงินกู้ของสมาชิก
4. ฐานะการเงิน
5. จำนวนสมาชิก
6. คุณลักษณะของคณะกรรมการบริหารและสมาชิก เช่น คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านฯ มีจิตสำนึกความเป็นเจ้าของกองทุนหมู่บ้านของตนเอง โดยยึดหลักคุณธรรม 5 ประการคือความซื่อสัตย์ เสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน
7. การมีส่วนร่วมของสมาชิก โดยศึกษาจากโอกาสที่สมาชิกกองทุนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้บริหาร คือคณะกรรมการกองทุน และมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับ

กฎเกณฑ์ หรือกติกาของกองทุนและมีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาหรือดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

โดยสถาบันการเงินที่ได้รับการจัดลำดับจากสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติของจังหวัดสตูลได้ผลดังนี้

ตาราง 6 ระดับความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในจังหวัดสตูลที่ประเมินโดยเจ้าหน้าที่ของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจังหวัดสตูล

ที่	ชื่อกองทุนฯ	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	ระดับความสำเร็จ
1	ผัง 13,15,18	7	นิคมพัฒนา	มะนัง	ดีมาก
2	ปลักใหญ่ใจดี	8	ควนโดน	ควนโดน	ดีมาก
3	ผัง 50	5	นิคมพัฒนา	มะนัง	ดี
4	ราวปลา	9	ทุ่งหว้า	ทุ่งหว้า	ดี
5	ผัง 4 - ไร่สาธิต	6,9	อูโตเจริญ	ควนกาหลง	ดี
6	บ้านผัง 36	3	อูโตเจริญ	ควนกาหลง	ดี
7	พรุดันอ้อ	6	ท่าเรือ	ท่าแพ	ดี
8	ป่าเต๊ะเหนือ	6	เจ๊ะบิลัง	เมืองสตูล	ควรปรับปรุง
9	เขาจีน	1	คลองขุด	เมืองสตูล	ควรปรับปรุง
10	ทุ่งนางแก้ว	5	น้ำผุด	ละงู	ควรปรับปรุง
11	ทุ่งขมิ้น	6	ป่าแกบ่อหิน	ทุ่งหว้า	ควรปรับปรุง
12	ต้นหยงอูมา	1	เกาะสาหร่าย	เมืองสตูล	แก้ไข
13	บ้านทุ่งเกาะปาบ	6	เขาขาว	ละงู	แก้ไข

ที่มา : ฐานข้อมูลสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสาขา 10 (2553)

3. นิยามและเทคนิคการทำ SWOT

สำหรับในหัวข้อนี้ผู้วิจัยใคร่ขอนำเสนอ นิยาม และเทคนิคการทำ SWOT ดังนี้

3.1 นิยามของคำว่า SWOT

จารุวัตร กลิ่นอยู่ (2553: 1) ได้นิยาม SWOT ว่าเป็นวิธีการหรือเครื่องมือในการวิเคราะห์องค์กรเพื่อการวางแผนในการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กรที่ส่วนใหญ่ใช้ในองค์กรภาคธุรกิจ เป็นที่รู้จักและใช้กันอย่างแพร่หลายในกิจการและลักษณะงานต่าง ๆ รวมทั้งองค์กรภาครัฐ โดยเป็นคำย่อมาจากคำว่า S-Strengths, W-Weaknesses, O-Opportunities, T-Threats โดย

Strengths คือ จุดแข็ง หมายถึง ความสามารถและสถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นบวก ซึ่งองค์กรนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง การดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ดี

Weaknesses คือ จุดอ่อน หมายถึง สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นลบและด้อยความสามารถ ซึ่งองค์กรไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง การดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ไม่ดี

Opportunities คือ โอกาส หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การทำงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ หรือ สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการขององค์กร

Threats คือ อุปสรรค หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงานขององค์กรไม่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึงสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นปัญหาต่อองค์กร บางครั้งการจำแนกโอกาสและอุปสรรคเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะทั้งสองสิ่งนี้สามารถเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอาจทำให้สถานการณ์ที่เคยเป็นโอกาสกลับกลายเป็นอุปสรรคได้

3.2 เทคนิคการทำ SWOT

สำหรับหัวข้อนี้จะได้กล่าวถึง กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ SWOT ปัญหาในการทำกระบวนการวิเคราะห์ SWOT คุณลักษณะของกระบวนการวิเคราะห์ SWOT เงื่อนไขและข้อจำกัดของกระบวนการวิเคราะห์ SWOT ตลอดจนเทคนิคที่ใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ SWOT รายละเอียดมีดังนี้

3.2.1 กรอบการวิเคราะห์ SWOT

ในการวิเคราะห์ SWOT การกำหนดเรื่อง หัวข้อ หรือประเด็น (Area) เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึง เพราะว่า การกำหนดประเด็นทำให้การวิเคราะห์และประเมินจุดอ่อน จุดแข็ง

โอกาส และอุปสรรคได้ถูกต้องโดยเฉพาะการกำหนดประเด็นหลัก (Key area) ได้ถูกต้องจะทำให้การวิเคราะห์ถูกต้องยิ่งขึ้น

การกำหนดกรอบการวิเคราะห์ SWOT ใด ๆ ขึ้นอยู่กับลักษณะธุรกิจและธรรมชาติขององค์กรนั้น ๆ ในวงการธุรกิจเอกชนมีการคิดค้นกรอบการวิเคราะห์ SWOT ที่มีความหลากหลายรูปแบบ อาทิ

แมกมิลัน (MacMillan, 1986 สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2553 จาก <http://pirun.ku.ac.th/~b5003142/swo.ppt> เสนอ 5 ประเด็นสำหรับกรอบการวิเคราะห์ SWOT คือ 1) เอกลักษณ์ขององค์กร 2) ขอบเขตปัจจุบันของธุรกิจ 3) แนวโน้มสภาพแวดล้อมที่จะเป็นโอกาสและอุปสรรค 4) โครงสร้างของธุรกิจ และ 5) รูปแบบการเติบโตที่คาดหวัง

3.2.2 ปัญหาในการทำกระบวนการวิเคราะห์ SWOT

การวิเคราะห์ SWOT ขององค์กรมีข้อที่ควรคำนึง 4 ประการ (Boseman et al., 1986 สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2553 จาก <http://pirun.ku.ac.th/~b5003142/swo.ppt>) คือ

1. องค์กรต้องกำหนดก่อนว่า องค์กรต้องการที่จะทำอะไร
2. การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคต้องกระทำในช่วงเวลาขณะนั้น
3. องค์กรต้องกำหนดปัจจัยหลัก (Key success factors) ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานให้ถูกต้อง

4. องค์กรต้องประเมินความสามารถของตนให้ถูกต้อง

นอกจากข้อที่ควรคำนึงแล้ว ยังมีปัญหาที่ควรระวัง (Goodstein et al., 1993 สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2553 จาก <http://pirun.ku.ac.th/~b5003142/swo.ppt>) ดังนี้

1. การระบุจุดอ่อนต้องกระทำอย่างซื่อสัตย์ และบางครั้งจุดอ่อนเฉพาะอย่างเป็นของเฉพาะบุคคล
2. การจัดการกับกลไกการป้องกันตนเองต้องกระทำอย่างรอบคอบ
3. แนวโน้มการขยายจุดแข็งที่เกินความเป็นจริง
4. ความใกล้ชิดกับสถานการณ์ทำให้มอง สถานการณ์ขององค์กรไม่ชัดเจน
5. การกำหนดบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลต้องระบุให้ชัดเจน
6. ข้อมูลไม่เพียงพอ และข้อมูลสิ่งแวดล้อม ภายนอกเบี่ยงเบนนอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมภายนอกอาจเป็น โอกาสหรืออุปสรรคก็ได้

3.2.3 คุณลักษณะของกระบวนการวิเคราะห์ SWOT

คุณลักษณะของกระบวนการวิเคราะห์ SWOT ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมทุกระดับ กระบวนการเรียนรู้ การใช้เหตุผล การใช้ข้อมูล การกระตุ้นให้คิดและเปิดเผยประเด็นที่ซ่อนเร้น และการเป็นเจ้าของและพันธสัญญา รายละเอียดมีดังนี้

1) การมีส่วนร่วมทุกระดับ

ผู้นำหลักเป็นผู้ที่มีอิทธิพลและมีส่วนร่วมสูงสุดในการกำหนดกลยุทธ์ของกลุ่ม ผู้นำหลักจะเป็นผู้คิดริเริ่มค้นหาปัจจัยตัดสินใจตลอดจนสามารถเสนอกลยุทธ์ทางเลือกได้

ส่วนผู้นำระดับรอง เช่น สมาชิกคณะกรรมการบริหาร และพนักงานที่มีความรับผิดชอบงานสูง มีส่วนร่วมระดับกลาง มักเป็นฝ่ายฟังอภิปรายบางจุดที่ตนไม่เห็นด้วย ไม่ใคร่มีความคิดริเริ่ม แต่ร่วมการตัดสินใจและเข้าร่วมตลอดกระบวนการวิเคราะห์ SWOT

2) กระบวนการเรียนรู้

กระบวนการวิเคราะห์ SWOT เป็นเวทีการเรียนรู้ระหว่างผู้นำระดับต่าง ๆ 3 ลักษณะ คือ 1) ผู้นำหลักสามารถถ่ายทอดข้อมูลสู่ผู้นำระดับกลาง 2) ผู้นำระดับกลางได้เรียนรู้ประสบการณ์จากผู้นำหลักและ 3) ผู้นำทุกระดับได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน

กระบวนการเรียนรู้เกิดจากการที่ผู้เข้าร่วม ต้องคิดอย่างจริงจังต้องเสนอความคิดของตนต่อกลุ่ม ต้องอภิปรายโต้แย้ง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และที่สำคัญต้องตัดสินใจเลือกทิศทางและกลยุทธ์ของกลุ่ม

3) การใช้เหตุผล

กระบวนการวิเคราะห์ SWOT เป็นกระบวนการที่เป็นระบบซึ่งเอื้อให้เกิดการใช้เหตุผลในการคิดและตัดสินใจกำหนดกลยุทธ์ ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการ ผู้เข้าร่วมต้องใช้ความคิดและอภิปรายถึงเหตุผลต่าง ๆ ในการตัดสินใจ ซึ่งทำให้เกิดความรอบคอบในการกำหนดกลยุทธ์ หลายครั้งที่กลุ่มมีการโต้แย้งอภิปราย และแบ่งเป็นฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายค้าน กระทั่งต้องใช้คะแนนเสียงเป็นตัวชี้ขาดการเลือกข้อสรุป

4) การใช้ข้อมูล

การใช้ข้อมูลเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการวิเคราะห์ SWOT หรืออาจกล่าวได้ว่า ผู้เข้าร่วมจะต้องใช้ข้อมูลในการวางแผนกลยุทธ์หากผู้เข้าร่วมมีข้อมูลน้อยหรือไม่มี กลยุทธ์ที่ได้จะมีฐานของความจริงของกลุ่ม โอกาสที่จะกำหนดกลยุทธ์ผิดพลาดเป็นไปได้มาก

5) การกระตุ้นให้คิดและเปิดเผยประเด็นที่ซ่อนเร้น

กระบวนการวิเคราะห์ SWOT อำนวยให้เกิดการคิดวิเคราะห์สูงเพราะผู้เข้าร่วมจะเป็นศูนย์กลางของกระบวนการ ผู้เข้าร่วมจะเป็นผู้กระทำการต่าง ๆ ในแต่ละขั้นตอน หากผู้เข้าร่วมทำ

ไม่ได้ในขั้นตอนใดก็ไม่สามารถข้ามไปได้ ดังนั้น กระบวนการวิเคราะห์ SWOT จึงเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ความคิด การวิเคราะห์ และการอภิปรายโต้เถียงเพื่อบรรลุถึงการตัดสินใจร่วมกัน

6) การเป็นเจ้าของและพันธสัญญา

จากการที่ผู้เข้าร่วมเป็นผู้คิด วิเคราะห์ ใช้เหตุผล อภิปรายแลกเปลี่ยน จนกระทั่งนำไปสู่การตัดสินใจของตนเองในการกำหนดภารกิจ วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ของกลุ่ม กระบวนการวิเคราะห์ SWOT จึงช่วยสร้างให้ผู้เข้าร่วมเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของแผนงานและเกิดความผูกพันต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ การเป็นเจ้าของที่สังเกตเห็นได้ชัดเจนประการหนึ่งคือ การเอ่ยถึงแผนโดยใช้คำว่า “แผนของเรา” ของผู้เข้าร่วม

3.2.4 เงื่อนไขและข้อจำกัดของกระบวนการวิเคราะห์ SWOT มี 7 ประการ คือ

1) การตระหนักถึงความต้องการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญของผู้นำ

การตระหนักถึงความต้องการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญของผู้นำเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นสำหรับการทำกระบวนการวิเคราะห์ SWOT หากผู้นำของกลุ่มไม่มีความต้องการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาด้วยสาเหตุใดก็ตาม ผู้นำจะไม่ให้ความร่วมมือหรือไม่สนใจเท่าที่ควร การดำเนินกระบวนการวิเคราะห์ SWOT จะเป็นไปได้ยากและจะไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด

2) ความสามารถการมองเห็นไกลของผู้นำและการเสริมข้อมูลจากวิทยากรภายนอก

ภายนอก

ความสามารถการมองเห็นไกลเป็นทั้งเงื่อนไขและขีดจำกัดของผู้เข้าร่วม จากการวิจัยพบว่า ผู้เข้าร่วมมีความตื่นตัวต่อการรับข้อมูลและการเรียนรู้เมื่อเปรียบเทียบกับชาวบ้านทั่วไป เขาได้ไปศึกษาดูงานในที่ต่าง ๆ และเข้าร่วมการอบรมโดยการสนับสนุนของหน่วยงานภายนอก ทำให้ผู้เข้าร่วมมีการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างจริงจัง และยอมรับการเปลี่ยนแปลงความคิดเป็นอันมาก ความสามารถเหล่านี้เป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่ทำให้การใช้กระบวนการวิเคราะห์ SWOT มีประสิทธิภาพ

3) ความสอดคล้องกับบริบทสังคมวัฒนธรรมชนบท

กระบวนการวิเคราะห์ SWOT ต้องถูกดัดแปลงให้มีความสอดคล้องกับบริบทสังคมวัฒนธรรมชนบทในด้านภาษา ช่วงเวลา สถานที่สถานภาพหญิงชาย ความคุ้นเคย และความ เป็นอาชีพเกษตรกร ซึ่งบริบทเหล่านี้อาจกลายเป็นข้อจำกัดของกระบวนการวิเคราะห์ SWOT ได้

4) ผู้เข้าร่วมและจำนวน

เพื่อให้กลยุทธ์ที่ได้มีผลในการปฏิบัติ ผู้เข้าร่วมควรเป็นผู้นำหลักกรรมการบริหาร และผู้ปฏิบัติหลัก ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้เป็นตัวจักรสำคัญในการทำงานให้กับกลุ่ม เงื่อนไขการเลือกบุคคลเป็นผู้เข้าร่วมจึงต้องอิงอยู่ในหลักการ “คนทำ คือคนกำหนด และคนกำหนด คือ คนทำ” ส่วนจำนวน

ผู้เข้าร่วมที่มีความเหมาะสมกับกระบวนการ SWOT งานวิจัยพบว่า จำนวน 10 – 15 คน เป็นจำนวนที่เหมาะสมเพราะกระบวนการ SWOT ต้องการการอภิปรายและการใช้ความคิด

5) การป้องกันตนเอง

ข้อจำกัดประการหนึ่งของกระบวนการ SWOT คือ ผู้เข้าร่วมจะมีการป้องกันตนเอง ลักษณะการป้องกันตนเองจะเป็นเงื่อนไขของกระบวนการ SWOT ที่ผู้เข้าร่วมต้องลดกลไกการป้องกันตนเองให้น้อยที่สุด วิธีหนึ่งที่สามารถลดการป้องกันตนเองได้ คือ คนในกลุ่มหรือองค์กรเป็นผู้กระทำกระบวนการ SWOT เอง ซึ่งอาจทำให้กระบวนการ SWOT มีประสิทธิภาพมากขึ้น

6) ความยากซึ่งเกิดจากตัวกระบวนการ

กระบวนการ SWOT มีความยากในตัวของกระบวนการเอง ความยากนี้เป็นข้อจำกัดหนึ่งซึ่งผู้ดำเนินการต้องมีเทคนิคช่วยลดความยุ่งยาก ความยากนี้เป็นข้อจำกัดหนึ่งซึ่งผู้ดำเนินการต้องมีเทคนิคช่วยลดความยุ่งยาก ความยากของกระบวนการ SWOT ที่สำคัญมี 3 ประการ คือ

6.1) การค้นหาจุดอ่อนและจุดแข็งที่เป็นจริงและถูกต้องเป็นความยากประการแรก

6.2) การคาดการณ์โอกาสและอุปสรรคให้ได้ใกล้เคียงเป็นสิ่งที่ยากเช่นกัน

6.3) การจับคู่ระหว่างจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค เพื่อสร้างกลยุทธ์เป็นสิ่งที่ยากที่สุด

7) ความต้องการทีมดำเนินการกระบวนการ วิเคราะห์ SWOT

ความต้องการทีมดำเนินการในการทำกระบวนการวิเคราะห์ SWOT สำหรับองค์กรธุรกิจชุมชนเป็นอีกเงื่อนไขหนึ่ง โดยเฉพาะกระบวนการวิเคราะห์ SWOT เป็นกระบวนการที่มีความยากในตัวเองและเป็นสิ่งใหม่ การหาทีมดำเนินการกระบวนการวิเคราะห์ SWOT เป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวัง เพราะต้องจัดหาทีมให้เข้ากับธรรมชาติและบริบทขององค์กรธุรกิจชุมชน

3.2.5 เทคนิคที่ใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ SWOT มี 6 ประการ คือ (นันทิยา หิตานูวัตร และณรงค์ หิตานูวัตร, 2545: 1-19)

1) การเขียนความคิดในกระดาษสี

เทคนิคการเขียนความคิดในกระดาษสีช่วยให้ผู้เข้าร่วมได้คิดคล้อยกรอง และเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยนอภิปรายความคิดและขยายความคิดของผู้เข้าร่วมให้กว้างขวางขึ้นด้วย นอกจากนี้กระดาษสียังช่วยในการจัดกลุ่มความคิด และเคลื่อนย้ายจัดกลุ่มใหม่ได้

2) การกระตุ้นให้เกิดการอภิปราย

การกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมอภิปรายเป็นเทคนิคที่ช่วยให้เขากระตือรือร้นในการเข้าร่วมกระบวนการ การใช้คำถามเป็นเทคนิคที่ช่วยกระตุ้นให้เขาตอบ อาจต้องใช้คำถามนำบ้างเพื่อ

กระตุ้นให้คิด การเขียนข้อความหรือวาดภาพสิ่งที่เขาเสนอหรือพูดบนกระดานเป็นอีกเทคนิคหนึ่งที่ช่วยทำให้การอภิปรายเกิดความต่อเนื่องขึ้นได้ หากปล่อยให้ผู้เข้าร่วมฟังเป็นเวลานาน จะเกิดความเบื่อหน่ายและง่วงได้ บางครั้งอาจต้องแทรกกิจกรรมคล้ายเครือข่ายเป็นระยะ ๆ ดังนั้น การกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายเป็นเทคนิคที่สำคัญอย่างยิ่ง

3) การให้น้ำหนักเพื่อระบุปัจจัยหลัก

เทคนิคการให้น้ำหนักเป็นเทคนิคที่ช่วยระบุว่า จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค อันใดเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อองค์กร การให้น้ำหนักแต่ละชุดปัจจัยใช้วิธีการให้คะแนน โดยปัจจัยที่มีค่าคะแนนสูงจะเป็นปัจจัยหลักในแต่ละชุด

4) เทคนิคการจับคู่

การจับคู่ (SWOT matching) เป็นเทคนิคที่ดัดแปลงมาจาก งานของ David (1996) เทคนิคการจับคู่ใช้ในการสร้างกลยุทธ์ทางเลือก โดยใช้วิธีการจับคู่ที่ละคู่ระหว่างปัจจัยจุดอ่อนและโอกาส จุดอ่อนและอุปสรรค จุดแข็งและโอกาส จุดแข็งและอุปสรรค ทั้งนี้ ในการจับคู่แต่ละครั้งอาจจะใช้ปัจจัยหลายตัวก็ได้ หรือโดยตัวมันเองอาจไม่จับคู่กับตัวใดเลยก็ได้ จากการใช้เทคนิคนี้พบว่า กลยุทธ์ที่ได้มีความละเอียดและเป็นจุดเล็ก ๆ จึงต้องจัดกลุ่มกลยุทธ์ที่คล้ายกัน แล้วตั้งเคราะห์เป็นกลยุทธ์ทางเลือก

5) การจัดลำดับความสำคัญ

เทคนิคการจับคู่เปรียบเทียบแบบพบกันหมดช่วยในการจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์ โดยเฉพาะเมื่อมีกลยุทธ์ที่ต้องการเปรียบเทียบจำนวนมาก เทคนิคการจับคู่เปรียบเทียบนี้จะช่วยให้การเปรียบเทียบกระทำได้ง่ายขึ้น

6) บรรยายภาพอ่อนคลาย

การสร้างบรรยากาศอ่อนคลาย เป็นกันเอง และมีกิจกรรมคล้ายเครือข่ายเป็นสิ่งจำเป็นมาก การพักผ่อนน้ำเย็น ชา กาแฟ ก็ช่วยให้ผู้เข้าร่วมผ่อนคลายได้ การเล่าเรื่องตลก หรือการพูดจากสนุกสนานช่วยทำให้บรรยากาศดีขึ้น (นันทิยา หิตานูวัตร และณรงค์ หิตานูวัตร, 2545: 1-19)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเพื่อหาปัจจัยแห่งความสำเร็จหรือล้มเหลวของสถาบันการเงินชุมชนในจังหวัดสตูล ผู้ศึกษาได้ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

4.1 งานวิจัยในประเทศ

กิตติชัย นวลทอง (2552: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทปัจจัยและผลลัพธ์ของการแปรสภาพกองทุนหมู่บ้านเป็นสถาบันการเงินชุมชน มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ การศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้าน ความเข้มแข็งและการเสริมสร้างความเข้มแข็ง การแปรสภาพ และผลลัพธ์ของการแปรสภาพกองทุนหมู่บ้านเป็นสถาบันการเงินชุมชน และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้าน ความเข้มแข็งและการเสริมสร้างความเข้มแข็ง การแปรสภาพกับผลลัพธ์ของกองทุนหมู่บ้านเป็นสถาบันการเงินชุมชน ผลการศึกษาพบว่าสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้านมากที่สุดคือ ความพร้อมของสมาชิกและคณะกรรมการ ที่มีความเข้าใจในหลักการและประโยชน์ของกองทุนหมู่บ้าน รวมทั้งเศรษฐกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของสมาชิกในชุมชนที่ส่ง ผลต่อรายได้เสริมในครัวเรือน โดยยังพบว่าหากกองทุนหมู่บ้านใดที่ขาดความพร้อมจะต้องได้รับการเสริมสร้างความเข้มแข็งโดยเจ้าหน้าที่รัฐหรือองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการฝึกอบรมเสริมความรู้ทั้งในเรื่องการดำเนินงานของคณะกรรมการ การประกอบอาชีพเสริมของสมาชิก โดยเน้นกระบวนการจัดการเป็นกลุ่มเพื่อคอยให้ความช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนแนวคิดและประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน จึงจะสามารถแปรสภาพไปสู่การเป็นสถาบันการเงินชุมชนได้ตามรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการชุมชน

วิไลวรรณ พันธุ์แก้ว (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนากองทุนหมู่บ้านเพื่อจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามทัศนะของผู้บริหารกองทุนหมู่บ้านในอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพของกองทุนหมู่บ้านก่อนยื่นจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ศึกษาแนวทางการพัฒนาให้ได้จดทะเบียนนิติบุคคล และเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้จดทะเบียนนิติบุคคลตามความคิดเห็นของผู้บริหารกองทุนหมู่บ้านในอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ผลการศึกษาพบว่าโดยภาพรวมกองทุนหมู่บ้านในอำเภอท่าวังผายังขาดคุณสมบัติตามเกณฑ์ทั่วไปของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ คือขาดแผนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านหลังจากจดทะเบียนนิติบุคคลแล้ว ไม่มีสถานที่ทำการกองทุนที่ชัดเจนเป็นเอกเทศและขาดแผนที่แสดงที่ตั้งสำนักงานกองทุน ทั้งนี้พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วน

ใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับแนวทางการพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล โดยเห็นว่าเป็นการพัฒนาบุคลากรคือ ทำให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติเป็นผู้นำ เหมาะสม มีความเสียสละ สนใจพัฒนาตนเอง มุ่งมั่นที่จะนำกองทุนไปสู่ความสำเร็จ ประชานเห็นว่าด้านกระบวนการภายในควรมีระบบการเงินการบัญชีและการตรวจสอบที่โปร่งใส มีสำเนาบุคคลและงบกำไรขาดทุน พร้อมแสดงบัญชีเงินฝากธนาคาร ใ้ได้อย่างถูกต้อง ด้านกระบวนการภายนอกคือ คณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบลควรให้คำแนะนำช่วยเหลือในการตรวจสอบเอกสารและรวบรวมหลักฐานการขอจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลจากระดับหมู่บ้านเพื่อเสนอคณะกรรมการเครือข่ายระดับอำเภอ เสร็จบัญชีกองทุนเห็นเพิ่มเติมว่าแนวทางการพัฒนากระบวนการภายในกองทุน คือ การให้สมาชิกกู้ยืมเงินตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด โดยให้ความเป็นธรรมกับสมาชิกทุกคน ด้านนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้านเห็นว่าด้านการพัฒนาบุคลากรนั้น คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรได้รับการอบรมด้านการส่งเสริมอาชีพสมาชิก ด้านการพัฒนากระบวนการภายในกองทุนนั้นกองทุนหมู่บ้านควรมีสถานที่ทำการเป็นเอกเทศ ด้านการพัฒนากระบวนการภายนอกกองทุนนั้น คณะกรรมการกองทุนควรประสานงานกันในการเตรียมความพร้อมเพื่อขอขึ้นจดทะเบียนนิติบุคคล ทั้งนี้ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารกองทุนทั้งที่เป็นประธาน เลขานุการ เสร็จบัญชี และนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้านท่าวังผา จังหวัดน่านมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนากองทุนหมู่บ้านแต่ละด้านในภาพรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ธงไท ไชยศิริยุทธ (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในจังหวัดชัยนาท มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยและระดับความสำเร็จ ตลอดจนปัญหา อุปสรรค ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชนในจังหวัดชัยนาท โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า สถาบันการเงินชุมชนในจังหวัดชัยนาทมีค่าเฉลี่ยของปัจจัยสิ่งแวดล้อม ปัจจัยนำเข้าด้านสมาชิก ปัจจัยนำเข้าด้านงบประมาณ ปัจจัยนำเข้าด้านกระบวนการ อยู่ในระดับสูง ปัจจัยนำเข้าด้านวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยนำเข้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยนำเข้าด้านความรู้ความเข้าใจของกรรมการพบว่า กรรมการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทภารกิจของสถาบันการเงินชุมชน ร้อยละ 93.40 ปัจจัยนำเข้าด้านประสิทธิภาพในการทำงานของกรรมการพบว่าส่วนใหญ่มีประสิทธิผลในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกองทุนหรือกลุ่มต่างๆ มาก่อนร้อยละ 93.60 ปัจจัยนำเข้าด้านการผ่านการอบรมต่างๆพบว่าร้อยละ 77.80 ได้ผ่านการอบรมมาก่อน และระดับความสำเร็จของสถาบันการเงินของจังหวัดชัยนาทอยู่ในระดับสูง โดยปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นมีค่อนข้างน้อย สถาบันการเงินทั้ง 3 แห่งจึงค่อนข้างเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ มีเงินทุนหมุนเวียนไม่ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินงาน ชาวบ้านให้ความร่วมมือกับสถาบันการเงินชุมชนเป็นอย่างดี ไม่มีหนี้ค้างชำระ ประชานและกรรมการได้รับการยอมรับ

จากสมาชิก การบริการของสถาบันการเงินชุมชนเป็นที่พึงพอใจของสมาชิก แต่อย่างไรก็ตามปัญหาที่พบบ้าง ได้แก่ การขาดการจัดเก็บข้อมูลที่ทันสมัย การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถาบันการเงินชุมชนน้อย การอบรมเรื่องการประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพ ผลผลิตภัณฑ์ การเชื่อมโยงการตลาดแก่สมาชิกของ ธ.ก.ส. และหน่วยงานราชการขาดความต่อเนื่อง ความขัดแย้งกับนายทุนในชุมชน อุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงานมีน้อย เวลาทำงานและการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มสถาบันการเงินระหว่างหมู่บ้านและตำบล อำเภอหรือจังหวัดอื่นน้อย ซึ่งผู้วิจัยเสนอแนะให้แก้ไขปรับปรุงโดยประสานกับหน่วยงานราชการหรือ ธ.ก.ส. ให้มาให้ความรู้กับชาวบ้านในเรื่องต่าง ๆ ทั้ง การอบรมเรื่องการประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพ ผลผลิตภัณฑ์ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถาบันการเงินชุมชนรวมทั้งให้ขอความอนุเคราะห์เครื่องคอมพิวเตอร์ รวมทั้งเครื่องใช้สำนักงานต่าง ๆ จาก ธ.ก.ส. และหน่วยงานราชการ เพื่อจัดระบบงานด้านเอกสาร ซึ่งอาจจ้างพนักงานมาช่วยงานในสถาบัน ส่วนปัญหาเวลาทำงานของกรรมการ เสนอให้มีการจ่ายเพิ่มค่าตอบแทนในการทำงานให้กับกรรมการที่ปฏิบัติหน้าที่เพื่อเป็นแรงจูงใจในการทำงานหรือจ้างพนักงานมาช่วยงานในสถาบันการเงินชุมชน และควรมีการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างเครือข่ายสถาบันการเงินในท้องถิ่นให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิก ให้เกิดความเข้มแข็งมากขึ้น โดยผู้นำควรเป็นผู้ประสานความร่วมมือ ในการพาคณะไปศึกษาดูงานหรือจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างสถาบันการเงินชุมชน

วรรณภา น้อยสำลี (2550: 62-77) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการนำนโยบายกองทุนหมู่บ้านไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า แนวโน้มการปฏิบัติโดยรวมเป็นไปในทิศทางที่ดี โดยปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลคือ อายุ รายได้ต่อเดือน รายจ่ายต่อเดือน กับประเด็นความชัดเจนของนโยบาย ลักษณะผู้ปฏิบัติ ความพอเพียงของทรัพยากร การมีส่วนร่วมของประชาชน และการติดตามและประเมินผลมีอิทธิพลต่อผลการนำนโยบายกองทุนหมู่บ้านไปปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับสถิติ 0.05

กิตติชัย นวลทอง (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยและผลลัพธ์ของการแปรสภาพกองทุนหมู่บ้านเป็นสถานการเงินชุมชน โดยการศึกษาหลักทฤษฎีการสร้างความเข้มแข็ง (Empowerment Theory) ทฤษฎีอัตราดอกเบี้ยของคลาสสิก (Classical Theory) ทฤษฎีการให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ (The Commercial loan Theory) รูปแบบสถาบันการเงินชุมชนที่ประสบความสำเร็จ รวมทั้งการทบทวน วรรณกรรม บทความวิชาการและตำราต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ จำนวน 245 เรื่องควบคู่กับการปฏิบัติจริงในภาคสนาม ผลการศึกษา พบว่า สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านที่มี ผลต่อความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้านมากที่สุดคือ ความพร้อมของสมาชิกและคณะกรรมการที่มีความเข้าใจในหลักการและประโยชน์ของกองทุนหมู่บ้าน รวมทั้ง

เศรษฐกิจชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของสมาชิกในชุมชน ที่ส่งผลต่อรายได้เสริมในครัวเรือนของสมาชิก และพบว่าหากกองทุนหมู่บ้านใดที่ขาดความพร้อมจะต้องได้รับการเสริมสร้างความเข้มแข็งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต้องให้การฝึกอบรมเสริมความรู้ทั้งในเรื่องการดำเนินงานแก่คณะกรรมการและประกอบอาชีพเสริมแก่สมาชิกโดยเน้นกระบวนการจัดการเป็นกลุ่มเพื่อคอยให้ความช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนแนวคิดและประสบการณ์ซึ่งกันและกันจึงสามารถแปรสภาพไปสู่การเป็นสถาบันการเงินชุมชนของชุมชน ได้ตามรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของชุมชน การแปรสภาพก็จะส่งผลต่อการดำเนินงานที่ดีและมีประสิทธิภาพสำหรับสถาบันการเงินและกองทุนหมู่บ้านในเครือข่ายด้วยกัน

นภาพรณี หะวานนท์ และคณะ(2549: บทคัดย่อ) ได้รายงานสรุปโครงการวิจัยและประเมินกองทุนหมู่บ้านกับการสะสมทุนชุมชน พบว่าชุมชนมีประสบการณ์และความสามารถที่แตกต่างกันในการสร้างสรรค์และปรับเปลี่ยนความรู้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจึงทำให้ชุมชนมีความรู้ที่แตกต่างกันและถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่มีผลต่อการนำกองทุนหมู่บ้านมาสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การจัดการความรู้โดยเฉพาะความสามารถของชุมชนในการบูรณาการความรู้สมัยใหม่กับความรู้เดิมที่มีในชุมชน โดยสามารถทำให้ความรู้ที่ล้าสมัยเข้ามาในชุมชนกลายเป็นทุนความรู้สำหรับชุมชน ถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

ศุภนิษา วรรณภีระ (2549: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาผลการนำนโยบายกองทุนหมู่บ้านไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก” ซึ่งการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการนำนโยบายกองทุนหมู่บ้านไปปฏิบัติที่เกิดขึ้นกับกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายกองทุนหมู่บ้านไปปฏิบัติ ผลการศึกษาวิจัย พบว่า การนำนโยบายกองทุนหมู่บ้านไปปฏิบัติในตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก มีเงินทุนไม่เพียงพอกับความต้องการของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน กรรมการกองทุนหมู่บ้านยังขาดความรู้ในระเบียบข้อบังคับและความรู้ในเรื่องการจัดทำบัญชี สมาชิกบางรายนำเงินมาใช้ฟุ่มเฟือยไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย บางรายประสบความล้มเหลวในการนำเงินกู้ยืมมาใช้เพื่อพัฒนาอาชีพ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านบางรายยังใช้หนี้ไม่ตรงตามกำหนดเวลา และบางรายนำเงินกู้ยืมมาใช้นอกกรอบมาใช้หนี้กองทุนหมู่บ้าน

ศุภมาส วิริยะสกุลพันธ์ (2549: บทคัดย่อ) ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้าน จากวิทยานิพนธ์ 21 เล่มที่เสร็จสิ้นระหว่างปี พ.ศ. 2544-2548 ผลการศึกษาพบว่าการดำเนินงานนโยบายกองทุนหมู่บ้านที่ผ่านมายังประสบปัญหาในการบริหารจัดการ กลุ่มสมาชิกยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ โดยปัจจัยที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกกองทุนคือ บทบาทของผู้นำชุมชน ส่วนปัจจัยด้านบุคคล การบริหารจัดการ ความ

เข้มแข็งของชุมชนพบที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นด้านประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานอีกประการหนึ่งคือ การบริหารจัดการ ด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง ส่วนการได้รับเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านทำให้ครัวเรือนที่ได้รับ เงินกู้และไม่ได้รับเงินกู้มีลักษณะทางเศรษฐกิจเหมือนกัน สำหรับด้านการสร้างการมีส่วนร่วมใน การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ต้องอาศัยทั้งปัจจัยส่วนบุคคลที่เหมาะสม นโยบายและมาตรการจาก ภาครัฐที่เอื้อต่อประชาชน ส่วนความสำเร็จในการดำเนินงานจะต้องมาจากชุมชนที่มีผู้นำและ สมาชิกที่มีจิตสำนึกสาธารณะและมีภาครัฐหรือภาคส่วนภายนอกที่มีเงื่อนไขและกลไกที่เอื้อต่อการ ดำเนินงานมาช่วยสนับสนุน

เดชศักดิ์ โปธิศรี (2546: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำนโยบายกองทุน หมู่บ้านไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาตำบลขวาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตลอดจนประชาชน ผู้รับบริการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จและปัญหาอุปสรรค ตลอดจน โอกาสของการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านในอนาคต ผลการศึกษายืนยันว่า คณะกรรมการและ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านคิดว่านโยบายกองทุนหมู่บ้านมีประโยชน์ต่อครอบครัวและชุมชน คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านมีความรู้ความสามารถและเข้าใจในตัวนโยบาย ในส่วนของโครงสร้าง บทบาท หน้าที่และกฎระเบียบ ข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านก็มีความเหมาะสม และพบว่าปัญหาอุปสรรค ส่วนใหญ่เป็นเพราะเงินงบประมาณไม่เพียงพอและสมาชิกไม่ค่อยเข้าใจนโยบาย ไม่ค่อยมีส่วนร่วม ค่าตอบแทนคณะกรรมการไม่เหมาะสม ภาพพจน์ของสมาชิกบางคนไม่ค่อยดี ระยะเวลาการ คืนเงินกู้ไม่เหมาะสม งบประมาณต่อหมู่บ้านคิดเป็นสัดส่วนที่ไม่ยุติธรรมมีการเปลี่ยนแปลงระเบียบ เบิกจ่ายเงินบ่อย เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการไปติดต่อธนาคาร สถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ไม่เพียงพอสมาชิกบางรายกู้ยืมเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์

ประจักษ์ ผลเรือง (2546: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการ บริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน” ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการบริหาร จัดการกองทุนหมู่บ้าน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ผลการ ศึกษาวิจัย พบว่ากองทุนหมู่บ้านประสบปัญหาด้านระบบหมู่บ้าน ด้านสมาชิก ด้านระบบสนับสนุน และด้านองค์กรการบริหาร ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการ กองทุนหมู่บ้านมากที่สุด คือ ระบบองค์กรการบริหารจัดการ รองลงมาได้แก่ ระบบสนับสนุน ระบบหมู่บ้านและระบบสมาชิกตามระดับ

วันทนีย์ คงคำศักดิ์ (2546: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลของกองทุนหมู่บ้านต่อการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาหมู่บ้านเริงราง อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี” ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านเริงรางว่าบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด มีปัจจัยอะไรที่ส่งเสริมหรือขัดขวางการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านเริงราง ผลการศึกษาวิจัย พบว่า กรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านว่า เป็นเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านที่มีดอกเบี้ยต่ำ สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีการเรียนรู้ในการพึ่งตนเอง หลีกเลี่ยงการกู้เงินจากนายทุนในอัตราดอกเบี้ยแพง มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการประกอบอาชีพ จึงทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในการทำกิจกรรมมากขึ้น ฐานะทางเศรษฐกิจโดยรวมดีขึ้นและมีการศึกษาค้นคว้าเพื่อสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

วิภา ทองรัตน์ (2546: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำนโยบายกองทุนหมู่บ้านไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาดำบลสตึงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา” ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา ผลของการดำเนินงานตามนโยบายกองทุนหมู่บ้าน รวมทั้งศึกษาปัญหา อุปสรรคในการนำนโยบายกองทุนหมู่บ้านไปปฏิบัติ ผลการศึกษาวิจัย พบว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติในด้านการใช้เงินกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพ พัฒนาอาชีพ และมีความซื่อสัตย์ในการส่งคืนเงินทุนกู้ยืมอยู่ในระดับมาก ลักษณะพฤติกรรมและความยุติธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนลักษณะการมีส่วนร่วมและรายได้เพิ่มขึ้นจะอยู่ในระดับน้อย และพบปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ กรรมการมีส่วนร่วมในการบริหารกองทุนน้อย ขาดความรู้ด้านบัญชีในการบริหารจัดการกองทุน เงินทุนกู้ยืมจำนวนน้อยไม่เพียงพอในการนำไปประกอบอาชีพหรือพัฒนาอาชีพได้อย่างแท้จริงและระยะเวลาในการส่งคืนเงินทุนกู้ยืมสั้นเกินไป

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จังหวัดสตูล และเครือข่ายประชารัฐจังหวัดสตูล ได้ทำการประเมินศักยภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดสตูล ปี พ.ศ. 2546 (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จังหวัดสตูล และเครือข่ายประชารัฐจังหวัดสตูล, 2547: บทสรุปผู้บริหาร) พบว่า

1. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของจังหวัดสตูล ส่วนใหญ่ดำเนินการตามนโยบายกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทซึ่งแสดงให้เห็นความพร้อมของกองทุนในแต่ละหมู่บ้าน แต่ในส่วนของความครอบคลุมของสมาชิกกองทุนต่อประชากรในหมู่บ้านมีความครอบคลุมค่อนข้างต่ำ ซึ่งมีส่วนกระทบต่อนโยบายโดยตรงที่ไม่สามารถกระจายเงินทุนให้ครอบคลุมประชากรจำนวนมากได้

ทำให้ผลประโยชน์การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไปตกอยู่ที่คนบางกลุ่ม แต่เมื่อพิจารณาที่ระดับครัวเรือนแล้วส่วนใหญ่ทุกครัวเรือน ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

2. ด้านการพึ่งพาตนเอง ยังพบว่า มีจำนวนกองทุนค่อนข้างมาก (258 กองทุน) ต้องอาศัยเงินทุนจากกองทุน 1 ล้านบาทเพียงแห่งเดียวอาจเป็นเพราะชุมชนยังขาดผู้นำที่มีความสามารถในการดำเนินงาน หากรัฐบาลไม่สนับสนุนเงินมาให้การแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนเองยังไม่เกิดขึ้น ประชาชนยังยากจนต่อไป

3. การจัดสวัสดิการชุมชนของกองทุน สมาชิกส่วนใหญ่สามารถชำระคืนได้ตามงวดการชำระคืนเงิน ทำให้กองทุนมีผลกำไรตามสมควร แต่ผลกำไรที่ได้ส่วนใหญ่นำไปใช้ในการปันผลให้แก่สมาชิก ยังขาดการนำไปใช้ในการจัดสวัสดิการให้กับชุมชน

4. ด้านประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนอาจจะต้องเพิ่มความถี่ในการประชุมของคณะกรรมการให้มากขึ้น เนื่องจากการประชุมเป็นการชี้แจงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับกองทุน ทำให้การบริหารงานกองทุนเป็นไปด้วยความโปร่งใส

5. ด้านประสิทธิผลการดำเนินงานของกองทุนหลายกองทุนยังทำรายได้ให้กับกองทุนค่อนข้างน้อย อาจส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องทางการเงิน ของกองทุนในอนาคตได้

6. ด้านศักยภาพความเข้มแข็งของกองทุน เมื่อพิจารณารายพื้นที่แล้วพบว่ากองทุนส่วนใหญ่ มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง มีส่วนน้อยที่มีระดับศักยภาพในระดับต่ำ ปัญหาดังกล่าวต้องเป็นภารกิจของผู้ที่เกี่ยวข้องต้องเข้าไปดูแลอย่างต่อเนื่อง

อุมาพร กล่อมทองสุข (2546: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านต่อนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษาเฉพาะจังหวัดอ่างทอง” ซึ่งการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ระดับความพึงพอใจของประชาชนที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านต่อนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยภาพรวมจะมีความพึงพอใจในระดับสูง เพราะผลลัพธ์จากการกู้ยืมเงินทำให้ประชาชนที่เป็นสมาชิกกองทุนมีรายได้เพิ่มขึ้น ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น

กมลลักษณ์ ดิษยพันธ์ (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศักยภาพและปัญหาในการจัดการกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่” ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน ศักยภาพของสมาชิกและชุมชน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดการกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาวิจัย พบว่า สมาชิกและกรรมการส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับกองทุนฯ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจใน

การกำหนดระเบียบ ข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านและร่วมปฏิบัติตามระเบียบที่ตั้งไว้ และพบปัญหาในการจัดการกองทุนหมู่บ้านของสมาชิกและกรรมการคือ เงินกองทุนไม่เพียงพอ ระยะเวลาการกู้สั้นเกินไป คณะกรรมการยังขาดเงินสนับสนุนในการบริหารจัดการและค่าตอบแทน

จันทร์เพ็ญ ยศธแสนย์ (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน: กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา” ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการ ผลการดำเนินงาน และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ผลการศึกษาวิจัย พบว่า นโยบายกองทุนหมู่บ้านมีความชัดเจนและสอดคล้องกับสภาพปัญหาทางการเงินกองทุนมีปริมาณเพียงพอแก่สมาชิก สมาชิกมีการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพชีวิตเมื่อได้รับเงินกู้จากกองทุน คือ มีรายได้เพิ่มขึ้น อาหารการกินเพียงพอขึ้นและสุขภาพดีขึ้น ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน คือ ระเบียบกองทุน มีเนื้อหามาก วงเงินกู้ที่น้อยจนไม่เพียงพอในการลงทุน ระยะเวลาส่งคืนเงินกู้สั้นเกินไป และสมาชิกไม่สนใจศึกษาระเบียบกองทุนฯ ไม่ค่อยเข้าร่วมประชุม

รัชชัย เวียงภิรมย์ (2545: บทคัดย่อ, 32-47) ได้ศึกษาวิจัยที่มีผลต่อความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กรณีศึกษาในพื้นที่อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาจาก 100 ตัวอย่าง ใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และการทดสอบไคว์สแควร์ เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการเป็นสมาชิกหรือกรรมการ และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ระดับรายได้ ระดับหนี้สิน ความรู้เกี่ยวกับกองทุน และความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านของสมาชิกพบว่า ปัจจัยทางสังคมด้านเพศ สถานภาพการเป็นสมาชิกหรือกรรมการ และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจด้านภาระหนี้สิน มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านนั้นไม่มีปัจจัยใดสัมพันธ์ สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านพบว่า มีปัญหาด้านการบริหาร คือ กรรมการกองทุนบางส่วนไม่เข้าใจนโยบาย ขาดการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพราะมีการสับเปลี่ยนทุกปี และเป็นได้แค่ครั้งละ 2 สมัยติดต่อกัน การเป็นคณะกรรมการทำงานให้กับชุมชนหลายกลุ่มเกินไป ส่วนด้านเงินกู้พบว่าระยะเวลาการชำระเร็วเกินไป สมาชิกบางส่วนนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ไม่สามารถนำเงินมาชำระคืนได้ในภายหลัง และปัญหาด้านรัฐบาลและหน่วยงานราชการที่รับเรื่องอนุมัติโครงการเร็วเกินไปทำให้ขาดระยะเวลาในการเตรียมตัว ประชาชนไม่เข้าใจขั้นตอนและรายละเอียด รวมทั้งนโยบายของรัฐบาล หน่วยงานราชการยังคงติดภาพลักษณ์เดิมที่ในการดำเนินงานนิยมปฏิบัติผ่านผู้นำท้องถิ่นมากกว่าการให้ชาวบ้านคิดเองทำเองตามนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

พิศมัย รัตนโรจน์สกุล (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ทุนชุมชน : เงื่อนไขในการดำรงอยู่ของชุมชนในระบบทุนนิยม” โดยมีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาความหมายของทุนชุมชน ตั้งแต่ยุคสังคมนิยมจนถึงชนก้าวเข้าสู่สังคมนิยม และการสะสมทุนชุมชนมีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง ผลการศึกษาพบว่าทุนชุมชนมี 4 ส่วนสำคัญ ได้แก่ 1) ความเป็นเจ้าของทุนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในชุมชน 2) ระบบความสัมพันธ์ทางสังคม 3) ระบบความรู้ในชุมชน และ 4) ระบบคุณค่าและบรรทัดฐานที่เชื่อมโยงให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นองค์ประกอบ โดยนัยของทุนชุมชนจะมีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคม ดังนั้น เมื่อชุมชนถูกแทรกแซงด้วยระบบทุนนิยมได้ส่งผลให้วิถีการผลิตของชุมชนเปลี่ยนไปสู่การผลิตเพื่อการค้า เกิดการจำแนกแจกแจงเชิงโครงสร้างทางสังคมและการเข้ามาของทุนนิยม ทำให้การสะสมทุนชุมชนมีการปรับตัวเพื่อให้ชุมชนยังสามารถทำหน้าที่ของตนเองได้ต่อไป โดยการปรับตัวของทุนชุมชนมีทั้ง 1) การจรรโลงทุนชุมชนเดิมที่ยังคงคุณค่าและทำให้ชุมชนสามารถคัดค้านต่ออำนาจของทุนนิยมได้ 2) การบูรณาการทุนชุมชนจากสังคมนิยมกับทุนชุมชนในสังคมนิยมเข้าด้วยกันเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนปัจจุบัน และ 3) การสร้างทุนชุมชนชุดใหม่ขึ้นเพื่อช่วยแก้ปัญหาของชุมชน การปรับตัวของทุนชุมชนที่เข้มแข็งย่อมก่อให้เกิดการสร้างอำนาจอิสระให้แก่ชุมชนในการจัดการต่อทรัพยากรในชุมชน การจัดการต่อปัญหาของชุมชนได้โดยไม่ต้องตกอยู่ในภาวะการพึ่งพิงภายนอก หากแต่ได้ก่อให้เกิดอำนาจต่อรองอย่างเท่าเทียมกับระบบทุนนิยม

รินฤดี ชุ่นห้วน (2545: บทคัดย่อ, 27-59) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสภาพเศรษฐกิจก่อนและหลังการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านสะพานสอง อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่าง 50 คน เป็นสมาชิกที่กู้ยืมเงิน ผลการวิจัยพบว่าสมาชิกที่กู้ยืมเงินทั้งหมดมีสภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้น เนื่องจากมีรายได้ ค่าใช้จ่ายและเงินออม รวมทั้งมีทรัพย์สิน สิ่งอำนวยความสะดวกในครอบครัวเพิ่มขึ้น เพราะเป็นการกู้ยืมเพื่อนำไปประกอบอาชีพเสริม หรืออาชีพเดิม และสร้างอาชีพใหม่ โดยอาชีพเสริมที่ทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นมากที่สุดคือ อาชีพทำเหล็กคัต รองลงมาคือ ค้าขาย ปลุกแดงโม เพาะเห็ดฟาง และเลี้ยงหมู ส่วนการขยายพันธุ์อย่างพารา เลี้ยงไก่พื้นเมือง และเลี้ยงวัวรายได้ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนอาชีพเดิมที่ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นมากที่สุดคือ ค้าขาย รองลงมาคือ การเลี้ยงหมู การให้บริการรถโดยสารประจำทาง และการทำสวนยางพารา สังเกตได้ว่าอาชีพที่ให้ผลระยะสั้นจะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นมากที่สุด

สุกิจ เรียมประเสริฐ (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนที่เป็นสมาชิกกองทุนชุมชนเมืองในกรุงเทพมหานคร” ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ระดับความพึงพอใจของประชาชนที่เป็นสมาชิกกองทุนต่อโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยภาพรวมจะมีความพึงพอใจระดับปานกลาง เพราะผลลัพธ์จากการกู้ยืมเงินทำให้ประชาชนที่เป็นสมาชิกกองทุนมีรายได้เพิ่มขึ้นทำให้ฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น

สุริยะ พิเศษฐอรธการ (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษาบ้านอู่ไม้ ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร ” ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านรวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการพิจารณาอนุมัติเงินให้สมาชิกอย่างทั่วถึงมีการติดตามทวงหนี้หรือเตือนให้สมาชิกมาชำระหนี้เมื่อใกล้ถึงกำหนด โดยใช้หอประชุมกระจายข่าวและการประชุมสมาชิก ทำให้สมาชิกสามารถส่งคืนเงินกู้ได้ครบทุกรายตามระยะเวลาที่กำหนด

จากการศึกษางานวิจัยภายในประเทศสรุปได้ว่าสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยทั้งภายในและภายนอกมีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้านและมีอิทธิพลต่อการจัดตั้งสถาบันการเงิน เช่น ความรู้ความเข้าใจหรือความพร้อมของสมาชิกของคณะกรรมการ การติดตามประเมินผล ระเบียบ/ข้อบังคับ งบประมาณ การอบรมให้ความรู้ การสร้างอาชีพ การสร้างเครือข่าย การระดมทุน การจัดสวัสดิการแก่ สมาชิกเพื่อพัฒนาวิถีชีวิตความเป็นอยู่เป็นต้น

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

อาฟเฟลค, อาร์เทอร์, เมลเลอร์ และแมรี่ (Affleck; Arthur; Mellor; & Mary. 2006 : Abstract) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ชุมชนการพัฒนาการเงิน : ศึกษาการแบ่งกลุ่มทางการตลาดกระจายสู่ท้องถิ่น” ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ด้านการเงินการธนาคาร หากเศรษฐกิจและสังคมตกต่ำจะทำให้เสียเปรียบความเป็นส่วนตัวและชุมชนมีเล็กน้อยหรือเข้าไม่ถึงบริการหลักของการเงินการธนาคาร ซึ่งรัฐบาลของอังกฤษได้ส่งเสริมนโยบายด้านสังคม รวมทั้งการลงทุนทางสังคม กองทุนกู้ยืม สมาคมการเงินการธนาคาร และการพัฒนาสมาคมการเงินการธนาคาร (CDF) ได้ออกแบบสนับสนุนให้สร้างเศรษฐกิจท้องถิ่น รัฐบาลส่งเสริม CDF และกระตุ้นองค์กรท้องถิ่นสมาคมคนจนโดยชี้แนะหน้าที่ของ CDF ในชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน และได้จัดให้มีการอภิปรายโดยสมัครใจ

โควคูรี และพราเบล รอย (Chowdhury; & Roy. 2005: Abstract) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “กลุ่มผู้กู้ยืม: ศึกษาจากธนาคาร ผู้ให้กู้ยืม และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง” ผลการศึกษาวิจัย พบว่า รูปแบบของกลุ่มผู้กู้ยืมบนพื้นฐานการดูแลอย่างใกล้ชิดและตามหลักศีลธรรมนั้น ไม่ปรากฏความ ต่อเนื่องทางการเงินหรือผู้ดูแลผู้กู้เงินอย่างใกล้ชิดซึ่งกลุ่มผู้กู้ยืมอาจจะมีวางแผนภายใต้การดูแล อย่างใกล้ชิดกับผู้ให้กู้ยืม เพื่อการลงทุนตามโครงการซึ่งจะสำเร็จหรือล้มเหลวนั้นยังมีปัจจัยที่เป็น องค์ประกอบ คือ ผู้กู้ และความเหมาะสมของหนี้สินร่วมกันในความเป็นจริงกลุ่มผู้กู้ยืมเป็นผู้วางแผน การเงินอย่างต่อเนื่องซึ่งอาจจะมีความสำเร็จในการรวมหนี้สิน

แมคอินทอส์, ซีเรจ, วายดิกค์ และบรูซี (McIntosh; Craig; Wydick; & Bruce. 2005 : Abstract) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การแข่งขันและกองทุนกู้ยืม” ผลการศึกษาวิจัยพบว่าการแข่งขัน ระหว่างสถาบันกองทุนกู้ยืม (MFIs) ในการพัฒนาประเทศนั้นทำให้รูปแบบของพฤติกรรมของผู้กู้ที่ไม่หวังผลกำไรและแสดงความไม่มีมาตรฐาน สมาชิกส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพราะต้องการเข้าถึงผู้ให้กู้ อย่างไม่รู้ก็ตามก็มีแข่งขันหากำไรจากผู้กู้ แต่ดูเหมือนว่าผู้กู้ยืมจะยากจนลง ขณะที่การแข่งขันจะเข้มข้น มีการรวบรวมปัญหาของผู้กู้ยืม พบว่า มีการกู้ยืมจากหลายแหล่ง การกู้ยืมนอกระบบ การจัดตั้งกองทุน กู้ยืมทำให้ผู้กู้ยืมกู้ยืมเงินนอกระบบน้อยลง

ศรีวิศทวะวา และพาริตัท (Srivastava, & Paritosh. 2005: Abstract) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “บทสรุปของผู้ยากไร้และพื้นที่ว่างเปล่าในชุมชน” ผลการศึกษาวิจัย พบว่า กองทุนกู้ยืมช่วย บรรเทาความยากจนและกำลังกระจายการพัฒนาผ่านตัวแทน องค์การสหประชาชาติได้มีคำสั่งให้มีการ จัดตั้งกองทุนกู้ยืมเพิ่มขึ้นแต่ควรสร้างจิตสำนึกและหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ส่งเสริมระหว่าง หน่วยงานกับสถาบันการเงินธนาคารในการจัดหาเงินทุนเพื่อบริการคนยากไร้รวมทั้งให้เพิ่มความ เข้าใจและขอบเขตของกองทุนกู้ยืมในอนาคต โดยกลุ่มสมาชิกสหประชาชาติจะจัดตั้งสมาคม นานาชาติหรือจุดศูนย์กลางในการปฏิบัติงานของกิจกรรมที่เป็นสากลประจำปี

โพลาคอ ซูแรนสกี และซาฮา (Polakow Suransky; & Sasha. 2003: Abstract) ได้ ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การให้คนจนได้มี Credit บ้าง” ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ด้านความมั่นคงใน อเมริกา นั้น กองทุนกู้ยืมจะทำงานตามทฤษฎีที่เป็นไปตามสถานการณ์โลกที่มีคนจนอยู่มาก ถ้า เข้าถึงต้นทุนได้ก็จะสามารถทราบพฤติกรรมออมและการลงทุน ผลกระทบอย่างกว้างขวางจะ กระจายอยู่ตามธรรมชาติ และจะมีนายทุนคอยยับยั้งโดยใช้กลยุทธ์ในการจัดตั้งกองทุนกู้ยืมซึ่งเป็น ที่ถกเถียงกันระหว่างพรรคการเมือง

บลาทัท, นิติน, แท็ง, และส่วย เยน (Bhatt; Nitin; Tang; & Shui Yan. 2001 : Abstract) ได้ ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดตั้งกองทุนกู้ยืมในสหรัฐอเมริกา : ศึกษาด้านสังคม การเงินการ ธนาคาร และการบริหารงาน” ผลการศึกษาวิจัย พบว่า จากการประเมินผลด้านเศรษฐกิจและการ

ดำเนินการของกองทุนกู้ยืม มีการเติบโตในช่วง 10 ปี ถือเป็นเครื่องมือกระตุ้นชวรากหญ้าในสหรัฐอเมริกา ถึงแม้ว่าจะติดขัดบ้างจากรายงาน แต่ก็แสดงให้เห็นว่าผลกระทบด้านนโยบายเศรษฐกิจของการกู้ยืมการได้รับความเสียหายจากด้านอื่น ๆ ด้านสังคม ด้านการเงินการธนาคาร ความท้าทายในการบริหารงาน ซึ่งความท้าทายจากตัวอย่างนี้ ทำให้มีการศึกษาและวิเคราะห์เชิงลึกของกองทุนกู้ยืมในประเทศแอฟริกา

โกเมซ, ราฟาเอล, แซนเตอร์และอีลิก (Gomez; Rafael; Santor; & Eric. 2001: Abstract) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “สมาชิกมีสิทธิกู้ยืม : ศึกษาผลกระทบของต้นทุนและลักษณะผู้ให้กู้ของกองทุนกู้ยืม” ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ลูกจ้างที่ประสบความสำเร็จจากการให้กู้ยืมใช้ทฤษฎีจากต้นทุนทางสังคมและผลกระทบจากการเจรจา มีการพยายามรวมบัญชีความแตกต่างจากเงินที่หามาได้ เพื่อเป็นตัวอย่างของผู้ยืมกองทุนกู้ยืม สำหรับต้นทุนทางสังคม ความสัมพันธ์ทางสังคมนั้น ง่ายต่อการกระทำที่อ่อนไหวของกลุ่มผู้จัดทำกองทุนให้สำเร็จ และแสดงให้เห็นว่าต้นทุนทางสังคมเป็นความตั้งใจที่ดีของลูกจ้างที่จะได้เงินเลี้ยงชีพ

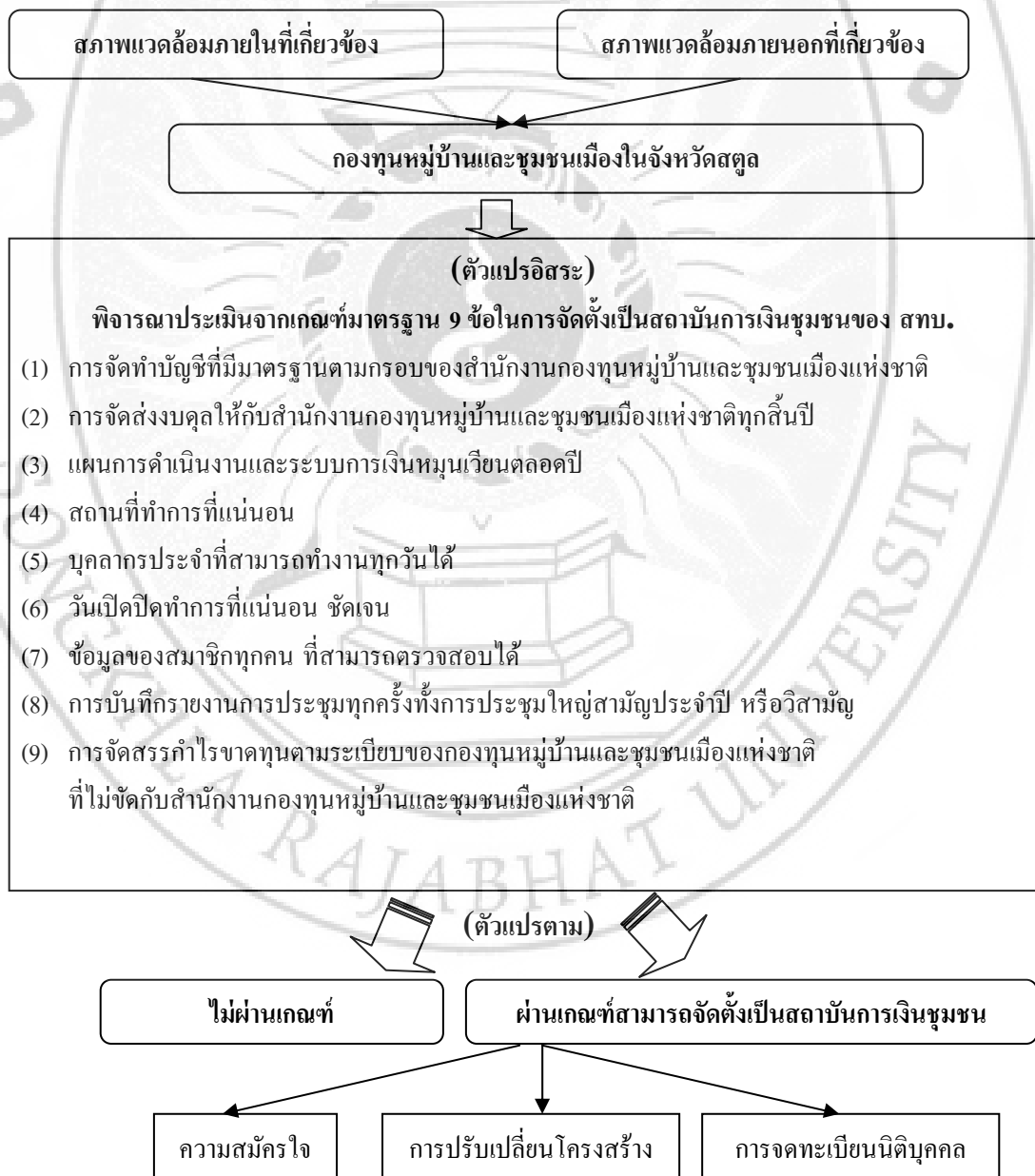
กรานิตัส, อาร์คแมน, ซีฮัน และไคร (Granitsas; Alkman; Sheehan; & Deidr. 2001: Abstract) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “สิทธิประโยชน์ของชวรากหญ้า” ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ในแถบเอเชียความเจริญเติบโตของกองทุนกู้ยืมเพื่อช่วยเหลือคนยากจนได้บรรลุผลในครั้งแรก การจัดตั้งกองทุนกู้ยืมส่วนมากจะเริ่มจากผู้หญิงที่มีครอบครัวแล้วซึ่งในประเทศฟิลิปปินส์สมัยประธานาธิบดี Gloria Macapagal Arroyo ได้จัดทำแผนกองทุนกู้ยืม ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เธอต่อสู้จากการต่อต้านจากพรรคการเมือง แต่ถ้ากองทุนกู้ยืมมีการปะทะจากพรรคการเมืองไม่รุนแรงกองทุนกู้ยืมทั่วโลกก็จะยากที่จะมีผลกำไร อย่างไรก็ตามก็คิดว่ารัฐบาลสามารถช่วยได้ โดยการจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อให้กองทุนเจริญเติบโตต่อไป

เนอร์ส ทิมอที เฮช. (Timothy H. 2001: Abstract) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประชุมกองทุนกู้ยืม : ศึกษาการบริการลูกหนี้และการประกัน” ผลการศึกษาวิจัย พบว่า มีผลกระทบของกองทุนกู้ยืมในการพัฒนาประเทศเนื่องจากกองทุนมีขนาดเล็กและผู้บริหารกิจการ ได้จัดหา Credit ที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อสร้างและขยายธุรกิจ จากการสำรวจลักษณะไม่เป็นทางการขององค์กรและหนทางไปสู่การกู้เงินรายย่อยที่ออกแบบจากความจำเป็นทางธุรกิจตามที่ได้มีการประเมินความสำเร็จ ยืนยันว่า รูปแบบที่ไม่เป็นทางการขององค์กรมีกิจกรรมที่ชี้ให้เห็นว่ากองทุนกู้ยืมมีความสำคัญไม่ได้แต่เฉพาะวงการธุรกิจเท่านั้น แต่ในส่วนของผู้บริหารองค์กรจำเป็นต้องหาแหล่งบริการทางการเงินการธนาคารที่คอยสนับสนุนช่วยเหลือได้ดีกว่าในส่วนภูมิภาคพบว่า เป้าหมายด้านเศรษฐกิจและความยากจนลดลง เมื่อมีการสนับสนุนจากแหล่งการเงิน

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศสรุปได้ว่าผลกระทบของกองทุนกู้ยืมนอกเหนือจากปัจจัยภายในและภายนอกดังที่กล่าวไว้ในหัวข้องานวิจัยในประเทศแล้วยังมีเรื่องของนโยบาย เช่น นโยบายทางเศรษฐกิจ หรือนโยบายของรัฐฯ รวมทั้งเรื่องขององค์กรของรัฐ/เอกชน และเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้นำตัวแปรทั้งหมดมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

6. กรอบแนวคิดงานวิจัย

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ผู้วิจัยได้นำมาเขียนเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาหาแนวทางในการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นสถาบันการเงินชุมชนของจังหวัดสตูล ดังแผนภาพ 1

จากแผนภาพ 1 อธิบายได้ว่าตัวแปรอิสระหรือตัวแปรเกณฑ์ในการพิจารณาประเมินแนวโน้มความสามารถในการจัดตั้งเป็นสถาบันการเงินชุมชนของจังหวัดสตูลตามหลักเกณฑ์ของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนแห่งชาติ (สทพ.) มีทั้งหมด 9 ข้อ คือ

- (1) การจัดทำบัญชีที่มีมาตรฐานตามกรอบของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- (2) การจัดส่งงบดุลให้กับสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติทุกสิ้นปี
- (3) แผนการดำเนินงานและระบบการเงินหมุนเวียนตลอดปี
- (4) สถานที่ทำการที่แน่นอน
- (5) บุคลากรประจำที่สามารถทำงานทุกวันได้
- (6) วันเปิดปิดทำการที่แน่นอน ชัดเจน
- (7) ข้อมูลของสมาชิกทุกคน ที่สามารถตรวจสอบได้
- (8) การบันทึกรายงานการประชุมทุกครั้งทั้งการประชุมใหญ่สามัญประจำปี หรือวิสามัญ
- (9) การจัดสรรกำไรขาดทุนตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติที่ไม่ขัดกับสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หากผ่านเกณฑ์ครบทั้ง 9 ข้อ จะส่งผลให้เกิดตัวแปรตามคือ ความสามารถในการจัดตั้งเป็นสถาบันการเงินชุมชนได้ ทั้งนี้ จำเป็นจะต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของแต่ละกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (SWOT Analysis) โดยปัจจัยภายในจะพิจารณาถึง

- (1) ความพร้อมของสมาชิก
- (2) ความพร้อมของคณะกรรมการ
- (3) การติดตามประเมินผล
- (4) ระเบียบ / ข้อบังคับ
- (5) ความเข้มแข็งและการเสริมสร้างความเข้มแข็ง
 - (5.1) การอบรมให้ความรู้
 - (5.2) การรวมกลุ่มสร้างอาชีพ
 - (5.3) การสร้างเครือข่าย
 - (5.4) การระดมทุน
 - (5.5) การจัดสวัสดิการแก่สมาชิก

ส่วนปัจจัยภายนอกจะพิจารณาถึงนโยบายของรัฐฯ องค์กรของรัฐ/เอกชน เศรษฐกิจชุมชน หลังจากนั้นจะมีการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการจัดสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เพื่อศึกษากองทุนที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานโดยพิจารณาถึง ความสมัครใจ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างเพื่อ

เตรียมความพร้อม และการจดทะเบียนนิติบุคคล โดยมีการสำรวจผลลัพธ์ของการแปรสภาพของ
สถาบันการเงินชุมชนที่จดทะเบียนนิติบุคคลเรียบร้อยแล้วทั้งในส่วนของผลต่อสมาชิก คณะกรรมการ
และผลต่อการดำเนินงาน

